

**6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU'NA GÖRE;
DİSİPLİN CEZALARININ YERİNE GETİRİLME ŞEKİLLERİ**

(12 inci Maddenin Açıklaması)

Hazırlayan:

Avukat Orhan ÇELEN-ANKARA

İLGİLİ KANUN HÜKMÜ:

6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**Subay, Astsubay (..)1 ve Uzman Erbaşlar ile Sözleşmeli Erbaş ve Erler
Hakkında Uygulanacak Cezalar ve Cezalandırmayı Gerektiren Disiplinsizlikler**

..

Disiplin cezalarının yerine getirilme şekilleri

MADDE 12 – (1) Uyarma cezası; personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

(2) Kınama cezası; personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir.

(3) Hizmete kısmi süreli devam cezası; disiplin cezası verilen personele mesai sonrasında günde üç saati ve her hâlde saat 24.00'ü geçmeyecek şekilde, kadro görevinde veya kadro görevi dışında statüsüne uygun askeri hizmetlerin yaptırılmasıdır. Ceza, tatil günleri dışında yerine getirilir ve cezanın yerine getirilmesi esnasında personel hizmette sayılır. Cezanın yerine getirilme şekline ilişkin hususlar, cezayı veren disiplin amiri tarafından ilgiliye tebliğ edilir.

(4) Aylıktan kesme cezası; disiplin cezası verilen personelin, sosyal güvenlik mevzuatına göre hesaplanan prime esas kazanç tutarından ekli (1) sayılı çizelgede belirtilen oranlarda kesinti yapılmasıdır. Ceza, aylığı tahakkuk ettiren

birimce personelin aylığından kesilmek suretiyle yerine getirilir. Aylıktan kesme tam lira üzerinden yapılır ve kuruşlar dikkate alınmaz.

(5) Hizmet yerini terk etmeme cezası; personelin mesai bitiminden sonra görev yaptığı yerden ayrılmayıp resmî daire, kıışla, eğitim alanları ile sair yerlerdeki hizmetine devam etmesidir. Bu ceza disiplin amirleri tarafından ekli (1) sayılı çizelgeye göre; disiplin kurulları tarafından dört ila on güne kadar verilebilir. Ceza verilen personel için uygun bir yatma yeri tahsis edilir. Tatil günlerinde cezanın yerine getirilmesine ara verilir. Cezanın yerine getirilmesi sırasında, hizmete ilişkin hâller hariç, günde toplam bir saati geçmemek üzere ziyaretçi kabul edilebilir.

(6) Oda hapsi cezası; bu amaçla tahsis edilecek hapis odasında yerine getirilir. Hapis odalarının kapısında nöbetçi bulundurulur. Oda hapsi cezası alan personel, cezanın yerine getirilmesi süresince emir veremez ve genel hizmet yapamaz. Ceza;

a) Seferberlik ve savaş zamanında;

1) Bu Kanunda belirlenmiş tüm disiplinsizlik hâllerinde disiplin amirleri tarafından ekli (1) sayılı çizelgeye göre verilebilir.

2) Bu Kanuna göre hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlik hâllerinde, disiplin kurulları tarafından on günden otuz güne kadar verilebilir.

b) Barış zamanında; Türk karasuları dışında bulunan gemilerde görev yapan personele, sadece buralarda bulunduğu süre içinde işledikleri ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için gemi komutanı tarafından, 14 üncü maddede belirlenmiş esaslar çerçevesinde verilebilir.

NOT:

Disiplin cezaları: TSK.Dis.K. 11 - Cezanın ağırlaştırılması ve disiplin amirlerinin takdir hakkı: TSK.Dis.K. 14 - Disiplin cezası: Disiplinsizlik nedeniyle yetkili kişi veya

kurullar tarafından verilen ve bu Kanunda gösterilmiş olan yaptırımları ifade eder: TSK.Dis.K. 3/1-d – Disiplin amiri: Bu Kanunla disiplin cezası vermeye yetkili kılınmış ilk amiri ifade eder: TSK. Dis.K. 3/1-c - Harb hükümleri ve cârî olacağı hal ve vakitler: As.C.K. 7 - Seferberlik ve târifi: As.C.K. 8 - Seferberlik: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir.(2941 sayılı Sef.ve Svş. Hl.Kn. 3/1); Ayrıca bkz: Any. 122/5, As.C.K. md.8 açıklaması. - Savaş (Harp) hali: Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığına ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur(2941 S.Kn. 3/6),(Sef. ve Svş.Hl.Tüz. 2/R) - Savaş (Harp): Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir(2941 S.Kn. 3/5), (Sef.ve Svş.Hl.Tüz. 2/P).

B - MADDE 12 AÇIKLAMASI:

Madde ile, subay (yedek subay dahil), astsubay, (..), uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilebilecek disiplin cezalarının özellikleri ile yerine getirilme (infaz) şekilleri belirlenmiştir(Madde Gerekçesi).

I- GENEL AÇIKLAMA:

6413 sayılı TSK.Dis.K.nun 12 inci maddesi, subay (yedek subay dahil), astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilebilecek olan ve Kanunun 11 inci maddesinde tek tek sayılmak suretiyle gösterilen disiplin cezalarının yerine getirilme şekillerine ilişkindir.

Bu maddede gösterilenlerden; uyarma, kınama, hizmete kısmi süreli devam, aylıktan kesme ve hizmet yerini terk etmeme disiplin cezaları her zaman verilebilirken, oda hapsi cezalarının verilmesi madde ile sınırlandırılmıştır.

Buna göre oda hapsi cezaları, sadece seferberlik ve savaş zamanında bu Kanunda belirlenmiş tüm disiplinsizlik hâllerinde disiplin amirleri tarafından, hizmet yerini

terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlik hâllerinde ise, disiplin kurulları tarafından on günden otuz güne kadar verilebilir(md. 12/6-a.1 ve a.2).

Barış zamanında ise; Türk karasuları dışında bulunan gemilerde görev yapan personele, sadece buralarda bulunduğu süre içinde işledikleri ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için gemi komutanı tarafından, 14 üncü maddede belirlenmiş esaslar çerçevesinde verilebilir(md. 12/6-b).

Bu madde de gösterilen disiplin cezaları, kendi içlerinde ağırlık sıralamasına tabi olması sebebiyle, bir derece hafif ceza uygulaması (md. 14/2) veya bir derece ağır ceza (md. 14/1) uygulaması; Kanunun 11 inci ve 12 inci maddelerinde yer alan sıralamaya göre yapılacaktır. Örneğin; kınama cezası verilmesi gereken bir kişiye, olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliğini göz önüne alarak bir derece hafif disiplin cezası uygulayabilecektir(md. 14/2).

I- UYARMA CEZASI:

Maddenin birinci fıkrasında en hafif nitelikteki disiplinsizliklere verilen uyarma cezasının esasları tespit edilmiştir. Uyarma cezası, personele, daha dikkatli olması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesidir(Madde Gereçesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Maddenin birinci fıkrasında, disiplin cezası olarak verilebilecek cezaların en hafif derece de olanı gösterilmiştir. Uyarma cezası; personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

Bu ifade şekli, aynı zamanda cezanın nasıl infaz edileceğini de göstermektedir. Bu ceza, Kanunun 15 inci maddesinde gösterilen fiillerin işlenmiş olması durumunda Ek-1 sayılı "Disiplin Amirlerinin Ceza Yetkilerini Gösteren Çizelge"ye göre verilir.

15 inci madde de gösterilen disiplinsizliği oluşturan fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer olanlarda bu ceza ile cezalandırılır(md. 8/2).

Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller, kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı durumlarda ancak kasıt ve taksirle işlenebilir(md. 4/1). Herhangi bir fiilden dolayı ilgili hakkında yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil ve halden dolayı ayrıca fail

hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5). Uyarma, arkadaşça konuşma ya da Kanunun 10 uncu maddesindeki ikaz yetkisinin kullanılması yanında, ilk resmi disiplin hareketidir. Hiyerarşik amir tarafından yazılı olarak verilmektedir. Bu sebepten ötürü bu cezaya “manevi ceza” diyen yazarlar da mevcuttur.¹

2. UYARMA CEZASINI GEREKTİREN FİİL VE HALLER ŞUNLARDIR:

TSK.Dis.K.nun 15 inci maddesinde gösterilen uyarma cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır:

- a. Emri mütalaa etmek
- b. Görevde kayıtsızlık
- c. Hizmet dışındayken amir veya üste saygısızlık
- d. Mesai çizelgesine uymamak
- e. Kılık ve kıyafeti bozuk olmak
- f. Usulsüz müracaat veya şikâyetle bulunmak
- g. İsraf etmek
- h. Saygısız davranmak
- ı. Başkalarını kötülemek
- i. Askeri nezaket kurallarına uymamak
- j. Hizmet haricinde yalan söylemek
- k. Selamlama yapmamak
- l. Zamana riayet etmemek

¹ Pirlar, Orhan: Açıklamalı ve Uygulamalı Devlet Memurları Kanunu, Er-Tu Matbaası, 1980 , s.371; Kılıncı, Ahmet: “Devlet Memurları Kanununda Düzenlenen Disiplin Suç ve Cezaları”, Temmuz 2003, http://www.turkhukusitesi.com/makale_97.htm, S. Erişim Tarihi: 19.10.2019

- m. Mesai dışında aşırı alkol kullanımı
- n. Görev dönüşü tekmil vermemek
- o. Kişisel ve çevre temizliğine dikkat etmemek
- ö. Kendini geliştirmede yetersiz kalmak.

Öte yandan, Kanunun 8/2 inci maddesinde göre; Bu Kanunda uyarma cezasını öngören ve 15 inci maddede sayılmak suretiyle gösterilmiş olan bu disiplinsizliklere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da, eylemleri adli veya askeri suç teşkil etse dahi aynı neviden disiplin cezaları verilebilir.

3. UYARMA CEZASININ UYGULANMA ŞEKLİ:

Maddenin birinci fıkrasına göre uyarma cezası, personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir. Bu ifade şekli, uyarma disiplin cezasının nasıl tatbik edileceğini de göstermektedir.

Maddenin birinci fıkrasında gösterilen uyarma cezasında, ilgili personelin kusurlu davranışının vuku bulması şart değildir. Oysa, bu maddenin ikinci fıkrasında tarif edilen kınama cezasında; 16 ncı maddede sayılan disiplinsizliklerin veya bunlara benzer olanların işlenmesi halinde verilecek kınama cezasında failin "kusurlu bir hareket"nin varlığı, ön koşuldur.

4. UYARMA BİR DISİPLİN CEZASI OLUP, İKAZ YETKİSİNDEN FARKLIDIR:

Bu ceza, 6413 sayılı TSK.Dis.K.nun 10 uncu gösterilen ikaz yetkisinden farklıdır ve disiplin cezası niteliğindedir ve onun sonuçlarını doğurur. Oysa ikaz yetkisinin idari tedbir niteliğinde olduğu aşikardır.

5. DMK.DAKİ UYARMA VE AS.C.K.NUN MÜLGA 165. MADDESİNDEKİ UYARI DISİPLİN CEZASI İLE BENZERLİĞİ:

DMK.nun 125/1-A maddesindeki uyarma cezası tanımı ile TSK.Dis.K.nun 12/1 inci maddesinde yer alan tanım birbirine benzer niteliktedir. Keza 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri hakkında K.nun 7/1-a maddesindeki tanımda, TSK.Dis.K.da ki tanımla aynıdır.

DMK.nun 125/1-A maddesine göre uyarma cezası; *"Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir."*

Bu cezanın As.C.K.nun mülga 165/1-A.1 maddesinde gösterilen uyarı disiplin cezasıyla da benzer niteliktedir. Ancak 657 sayılı DMK.nun 125/1-A maddesindeki uyarma cezasının tarifinde, hal ve hareketler ibaresi yerine "davranış" ibaresi kullanılmıştır.

6. UYARMA CEZASI HAFİFE ALINMAMALIDIR:

Disiplin cezalarının en hafifi olan uyarma disiplin cezası amirler ve maiyet tarafından hafife alınmamalıdır. Zira bu cezayı alan personelin meslek yaşantısı içerisinde çeşitli sıkıntılara sebebiyet vereceği açıktır. Çünkü disiplin cezalarının idari işlemlere etkisi kaçınılmazdır.

Nitekim Kanunun 30/1 inci maddesinde; disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımlara ilişkin bilgi ve belgelerin, ilgililerin şahsi dosyalarına konularak muhafaza edileceği ve kayıt altına alınacağı öngörülmüş keza, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilen disiplin cezalarına ilişkin evrakın birer suretinin, personelin mensubu olduğu kuvvet komutanlıklarına gönderileceği hükmolunmuştur(md. 30/2).

Kanunun 30. madde 3. fıkrasında da, disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımların, personel hakkında yapılacak sicil, terfi, atama, ayırma, ilişik kesme, sözleşme feshi, özellikli görevlere seçim ve benzeri idari işlemlerde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca, disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde aynı derece cezası gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası hariç, bir derece ağır ceza da verilebilecektir(md. 14/1).

Kaldı ki, Kanunun 21 inci maddesinin 1/a ve 1/b bentlerinde² gösterilen durumlarda; bunun disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edileceği ve sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği de kural haline getirilmiştir(md. 21/1). Birinci fıkra kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ise, Kanunun ekindeki (2) sayılı çizelgeye göre yapılacaktır(md. 21/2).

Ek 2 sayılı çizelge de ise, uyarma cezalarından dolayı 1 disiplin ceza puanının düşüleceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerle, uyarma cezasının verilmesi aşamasında amirlerin ve buna ilişkin fiil ve hallerin işlenmesi durumunda ilgili personelin son derece dikkat etmesi, mesleki geleceği açısından önem kazanmaktadır.

7. UYARMA CEZASININ UYGULAMA KOŞULLARI:

Fıkroda yer alan tarife göre uyarma cezası, personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

a. Burada karşımıza çıkan birinci hal, görevin icrası kavramıdır. Bununla, askeri personelin öncelikle görevinin yerine getirilmesi esnasında dikkatli davranmakla yükümlü kılındığı görülmektedir.

b. Tanımda belirtilen ikinci hal ise; görevin icrasına ilişkin olmasa dahi, failin hal ve hareketlerinde de (davranışlarında) dikkatli olması gereklidir.

Bunlara uymayan yani bu kurallara aykırı davranış şekli uyarma cezasını gerektiren disiplinsizlik oluşturur ve bu sebeple ilgili uyarma cezası ile cezalandırılabilir.

Fıkroda belirtilen ve ilgili personelden beklenen dikkatin derecesi, personelin yerine getirdiği hizmetin gerektirdiği makul bir dikkattir. Buradan aynı zamanda şu sonuç

² **TSK.Dis.K.Madde 21/1-a)** En son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son bir yıl içinde onsekiz disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam oniki defa veya daha fazla disiplin cezası almak.

TSK.Dis.K.Madde 21/1-b) En son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son beş yıl içinde otuzbeş disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam yirmibeş defa veya daha fazla disiplin cezası almak.

çıkılmaktadır: 15 inci madde de tek tek sayılmak suretiyle gösterilen disiplinsizliklerin ve bunlara nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer olanların cezalandırılmasında, bu maddede yer alan özel koşullar yanında, Kanunun 12/1 inci maddesindeki tanıma ilişkin unsurların da varlığı gerekecektir. Yani bu eylemlerin, görevin icrası ya da failin hal ve hareketlerine ilişkin olması gerekir.

8. UYARMA CEZASININ UYGULANMASI ÖNCESİ DİSİPLİN AMİRİNİN HAREKET TARZI:

Maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek bir fiilini veya meseğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amiri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapacak (md. 7) ve bunun sonucunda, personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde Kanunun 15 inci maddesinde yazılı fiil ve hollere ya da nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzer bir durum tespit ederse, yani disiplinsizliğin söz konusu olduğunu tespit ederse, kendisine uyarma disiplin cezası verebilecektir(md. 8).

Bu durumda disiplin amiri, ilgilinin bu konularda daha dikkatli olması gerektiğini kendisine yazı ile bildirmesi gerekir.

9. UYARMA CEZASININ KİMLER TARAFINDAN VE NE KADAR SÜRELİ VERİLEBİLECEĞİ:

Bu ceza sadece disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır. Disiplin amirleri tarafından ekli 1 sayılı çizelgeye göre verilebilir. Disiplin amirleri tarafından verilecek bu cezaları şöyle tasnif edebiliriz:

a. Bu ceza kimlere verilir: Askeri öğrenciler ile 1111 sayılı As.K. tabi erbaş ve erlere uyarma cezası verilemez. Bunun haricindeki herkese bu ceza verilebilir.

b. Bu cezayı kimler verebilir: 1) Uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erbaşların(müfrez oldukları sürece) dahi olsa bu cezayı veremeyecekleri Ek 1 sayılı Çizelgeden anlaşılmaktadır. 2) Astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbesindekiler dahil astsubayların ve asteğmen, teğmen, üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı,

yarbay, albay, tuğgeneral/tuğamiral, tümgeneral/tümamiral, korgeneral/koramiral ve üstü, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanının maiyetine uyarma cezası verebilme yetkisi mevcuttur.

10. UYARMA CEZASI VERİLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN YASAL KOŞULLAR:

İlgiliye verilecek olan uyarma cezasının tebliğ ile yürürlük kazanacağı ve sonuçlarını bu aşamadan sonra doğuracağı açıktır. Ancak bundan önce yasa da belirtilen şu koşullara dikkat etmek gerekir:

a. Kast-taksir durumu, birden fazla disiplinsizliğe konu edilen bir eylem olması durumunda yapılacak işlem ile başka kanunlara göre idari yaptırıma bağlanmış olmasının disiplin cezasına engel olmayacağı: Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller, tanımlarında ayrıca belirtilmemiş ise (örneğin sadece kasden işlenebileceği yönünde), kasden veya taksirle işlenebilir(md. 4/1).

Keza bir fiilin uyarma cezası ile birlikte başka bir disiplinsizliği de oluşturması durumunda, ağır olan disiplin cezası verilir(md. 4/2).

Uyarma cezasını gerektiren bir fiil veya halin, diğer kanunlar kapsamında idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile bu Kanun kapsamında kınama disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez(md. 4/3).

b. Uyarma cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir: Subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek uyarma cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir(md. 11/2).

Uyarma cezasını gerektiren disiplinsizlik hâlleri ile nitelik ve ağırlıkları itibarıyla bunlara benzer diğer eylemlerin yapılması hâlinde, disiplin amirleri tarafından (md. 25/2) erbaş ve erlere ise, izinsizlik ve ilave hizmet yükleme cezaları verilir(md. 27/1).

c. Disiplin amiri uyarma cezası vermeyebilir: Disiplin amirleri, uyarma cezasını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebilir(Bkz. md. 14/3, 27/2). Kanununun 14/2 nci maddesinde yer alan ilgilinin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak kendisine bir derece hafif ceza uygulamasına ilişkin hükmün, uyarma cezasının hiç uygulanmaması şeklinde icrası gerekir.

d. Bir derece ağır ceza verilmesi: Uyarma cezasının gerektiren bir disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde uyarma cezasını gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, bir derece ağır ceza (kınama cezası) verilir(md. 14/1).

e. Uyarma cezasını gerektiren fiil ve hâllerin varlığı halinde yapılacak disiplin soruşturması veya tahkikatın adli soruşturma veya kovuşturmadan bağımsız olduğu: Uyarma cezasını gerektiren bir disiplinsizliğinden dolayı ilgili hakkında aynı zamanda yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5).

f. Zamanaşımı yönünden: Disiplinsizliğin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez(md. 39/1).

g. Savunma alınması koşulu: Ayrıca, Bu Kanununun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen istisna haricinde disiplin amirleri tarafından savunma alınmadan uyarma disiplin cezası da verilemez(md. 40/1).

h. Uyarma disiplin cezasına itiraz usulü: Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma cezalarına karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin amirine yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez

ise ceza kesinleşir(md. 41/1). İtiraz, yetkili üst disiplin amiri tarafından üç iş günü içinde karara bağlanır. İlave inceleme yapılmasının gerekli olduğu durumlarda bu süre bir katına kadar uzatılabilir(md. 41/3). İtiraz haklı görülürse, itirazı inceleyen üst disiplin amiri verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilir. İtiraz haklı görülmez ise ret olunur. Karar itiraz edene tebliğ edilerek kesinleşir(md. 41/4).

II- KINAMA CEZASI:

Maddenin ikinci fıkrasında kınama cezasının esasları tespit edilmiştir. Uyarma cezasına göre daha ağır disiplinsizlikler için verilen kınama cezası; personele, kusurlu olduğunun yazılı olarak bildirilmesidir(Madde Gereğesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Maddenin ikinci fıkrasına göre kınama cezası, personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olduğunun yazılı ile bildirilmesi şeklinde tarif edilmiştir.

Bu tanımlama, kınama cezasının nasıl uygulanması gerektiğini de göstermektedir.

Kınama cezası, uyarma cezasına göre bir derece daha ağır disiplinsizlikler için öngörülen bir ceza türüdür. Bu ceza, Kanunun 16 ıncı maddesinde gösterilen fiil ve hallerin veya nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzerlerin işlenmiş olması durumunda Kanuna Ek-1 sayılı "Disiplin Amirlerinin Ceza Yetkilerini Gösteren Çizelge"ye göre verilir.

Kanunun ekindeki (2) sayılı Disiplin Ceza Puanlarını Gösteren Çizelge'ye göre, kınama cezası sonucunda subaylar ve astsubaylar hakkında 1,5 ceza puanı düşülür(Bkz. md. 21). Kınama cezaları sadece disiplin amirleri tarafından verilebilen bir disiplin cezasıdır(md.11/2).

2. KINAMA CEZASINI GEREKTİREN DİSİPLİNSİZLİKLER:

TSK.Dis.K.nun 16 ıncı maddesinde gösterilen kınama cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır:

1. Amir veya üste nezaketsizlik

2. Meslek etiğine aykırı davranışta bulunmak
3. Küfürlü konuşmak
4. Askeri silsileyi bozarak hareket etmek
5. Uygun olmayan hitaplarda bulunmak
6. Sorumluluktan kaçmak
7. Askeri eşyayı uygun kullanmamak
8. Sağlığın korunması kurallarına uymamak.

Öte yandan, Kanunun 8/2 inci maddesinde göre; Bu Kanunda kınama cezasını öngören ve 16 inci maddede sayılmak suretiyle gösterilmiş olan bu disiplinsizliklere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da, eylemleri adli veya askeri suç teşkil etse dahi aynı neviden disiplin cezaları verilebilir.

3. 657 SAYILI DMK.DAKİ DİSİPLİN CEZASI İLE BENZERLİĞİ:

657 sayılı DMK.nun 125/1-B maddesindeki kınama cezası tanımı ile TSK.Dis.K.nun 12/1 inci maddesinde açıklanan tanım birbirine benzer niteliktedir. Keza, Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hk. 682 sayılı KHK.nin 7/1-b maddesindeki tanım da bire bir uyumludur.

DMK.nun 125/1-B maddesinde yer alan tanım şöyledir; *"Kınama; Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir."* Burada da, hal ve hareketler ibaresi yerine "davranış" ibaresi kullanılmıştır. 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hük. Hk. K da ise; *"Kınama cezası: Personele görevinin icrasında veya hal ve hareketlerinde kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir."* şeklinde tanımlanmıştır(7/1-b).

4. KINAMA CEZASININ İDARİ İŞLEMLERE ETKİSİ VE SONUÇLARI:

Ağırlık derecesi itibarıyla uyarma cezasından sonra gelen (ona göre daha ağır olan) kınama cezası da, personelin meslek yaşantısı içerisinde çeşitli sıkıntılara sebebiyet verir. Şöyle ki;

- a. Kanunun 30/1 inci maddesinde; disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımlara ilişkin bilgi ve belgelerin, ilgililerin şahsi dosyalarına konularak muhafaza edileceği ve

kayıt altına alınacağı öngörölmüş keza, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilen disiplin cezalarına ilişkin evrakın birer suretinin, personelin mensubu olduğu kuvvet komutanlıklarına gönderileceği hükmolunmuştur(md. 30/2).

b. Kanunun 30. maddesinin 3. fıkrasında da, disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımların, personel hakkında yapılacak sicil, terfi, atama, ayırma, ilişik kesme, sözleşme feshi, özellikli görevlere seçim ve benzeri idari işlemlerde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

c. Ayrıca, disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde aynı derece cezayı gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası hariç, bir derece ağır ceza verilebilecektir(md. 14/1).

d. Kaldı ki, Kanunun 21/1 nci maddesine göre, maddenin 1/a ve 1/b bentlerinde³ gösterilen durumlarda; disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edileceği ve sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği de kural haline getirilmiştir.

e. Birinci fıkrada kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ise, Kanunun ekindeki (2) sayılı çizelgeye göre yapılacaktır(md. 21/2). Ek 2 sayılı çizelgede ise uyarma cezalarından dolayı 1 disiplin ceza puanının düşüleceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerle, uyarma cezasının verilmesi aşamasında amirlerin ve buna ilişkin fiil ve

³ **TSK.Dis.K.Madde 21/1-a)** En son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son bir yıl içinde on sekiz disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam on iki defa veya daha fazla disiplin cezası almak.

Madde 21/1-b) En son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son beş yıl içinde otuz beş disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam yirmi beş defa veya daha fazla disiplin cezası almak.

hallerin işlenmesi durumunda ilgili personelin son derece dikkat etmesi, mesleki geleceği açısından önem kazanmaktadır.

5. KINAMA CEZASININ UYGULAMA KOŞULLARI:

Fıkarda yer alan tarife göre kınama cezası, personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir. Birinci fıkrada gösterilen uyarma cezası ise; personele, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesi olarak gösterilmiştir. Buradan çıkarılan sonuç; kınama cezasını öngören disiplinsizliklerde kusurlu bir hareketin ön koşul olmasıdır.

Oysa, uyarma cezasında kusurlu bir davranışa ihtiyaç duyulmamaktadır. Uyarma cezasında ise, ilgili personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde daha dikkatli olması istenilmektedir.

Fıkradaki tanıma göre kınama cezası, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir. Bu tanımlama da, şu koşulları öngörmektedir:

a. Burada da karşımıza çıkan birinci hal, görevin icrası kavramıdır. Bununla, memurun öncelikle görevinin yerine getirilmesi esnasında kusurlu davranışının kendisine yazı ile bildirilmesidir. Oysa uyarma cezasında sadece dikkatli davranmakla yükümlü kılındığının gösterilmesi gerekir.

b. Bunun yanında, görevinin icrasında olmasa dahi, failin hal ve hareketlerinde de (davranışlarında) kusurlu davranış söz konusu ise kınama cezası verilebilir. Burada dikkat edilecek husus; kusurlu olan göreve ilişkin olsun olmasın tüm bu hal ve hareketlerin, Kanunun 16 ncı maddesinde tek tek sayılmak suretiyle gösterilenlerden ya da bunlara nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer durumdaki eylemden olması gerekir(md.

8/2).

Buradan aynı zamanda şu sonucu çıkarabiliriz: Kanunun 16 inci maddesinde tek tek sayılmak suretiyle gösterilen disiplinsizliklerin ve bunlara nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer olanların cezalandırılmasında, maddede yer alan özel koşullar yanında,

Kanunun 12/2 inci maddesindeki kınama cezası tanımına ilişkin unsurların da varlığı gerekecektir. Yani, görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olunması gerekir.

6. KINAMA CEZASININ UYGULANMASI ÖNCESİ DİSİPLİN AMİRİNİN HAREKET TARZI:

Maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek bir fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amiri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapacak(md.7) bunun sonucunda, personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde TSK.Dis.K.nun 16 inci maddesinde yazılı fiil ve hallere ya da nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzer bir durum tespit ederse, yani disiplinsizliğin söz konusu olduğunu tespit ederse, kendisine kınama cezası verebilecektir(md.8). Bu durumda disiplin amiri ilgili personele (faile), görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde kusurlu olduğu yazı ile bildirecektir.

7. KINAMA CEZASININ KİMLER TARAFINDAN VE NE KADAR SÜRELİ VERİLEBİLECEĞİ:

Bu ceza sadece disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır(md. 11/2). Bu ceza disiplin amirleri tarafından ekli 1 sayılı çizelgeye göre verilebilir. Disiplin amirleri tarafından verilecek cezaları şöyle tasnif edebiliriz:

a. Bu ceza kimlere verilir: Subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli er ile askeri öğrencilere verilebilir.

b. Bu cezayı kimler verebilir: 1) Uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erbaşların(müfrez oldukları sürece) dahi olsa bu cezayı veremeyecekleri Ek 1 sayılı Çizelgeden anlaşılmaktadır. 2) Astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbesindekiler dahil astsubayların ve asteğmen, teğmen, üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı, yarbay, albay, tuğgeneral/tuğamiral, tümgeneral/tümamiral, korgeneral/koramiral ve üstü, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanının maiyetine kınama cezası verebilme yetkisi mevcuttur.

8. KINAMA CEZASI VERİLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN YASAL KOŞULLAR:

İlgiliye verilecek olan kınama cezasının tebliğ ile yürürlük kazanacağı ve sonuçlarını bu aşamadan sonra doğuracağı açıktır. Ancak bundan önce yasa da belirtilen şu koşullara dikkat etmek gerekir:

a. Disiplinsizliğin oluşması ve disiplin cezalarının niteliği: Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller, tanımlarında ayrıca belirtilmemiş ise (örneğin sadece kasden işlenebileceği yönünde), kasden veya taksirle işlenebilir(md. 4/1). Keza bir fiilin kınama cezası ile birlikte başka bir disiplinsizliği de oluşturması durumunda, ağır olan disiplin cezası verilir(md. 4/2). Kınama cezasını gerektiren bir fiil veya halin, diğer kanunlar kapsamında idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile bu Kanun kapsamında kınama disiplin cezası verilmesine engel teşkil etmez(md. 4/3).

b. Kınama cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir: Subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek kınama cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir(md. 11/2). Kınama cezasını gerektiren disiplinsizlik hâlleri ile nitelik ve ağırlıkları itibarıyla bunlara benzer diğer eylemlerin yapılması hâlinde, disiplin amirleri tarafından (md. 25/2) erbaş ve erlere ise, izinsizlik ve ilave hizmet yükleme cezaları verilir(md. 27/1).

c. Disiplin amiri kınama cezası vermeyebilir: Disiplin amirleri, kınama cezasını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebilir(Bkz. md. 14/3, 27/2).

d. Kınama cezasını gerektiren hallerde, bir alt ceza olarak uyarma cezası verilmesi: Kanunun 14/2 nci maddesinde yer alan ve ilgilinin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak kendisine bir derece hafif ceza uygulamasına ilişkin hükmün, ilgiliye uyarma cezası verilmek suretiyle uygulanması gerekir.

e. Kınama cezasını gerektiren hallerde, bir derece ağır ceza olarak hizmete kısmi süreli devam cezası verilmesi: Kınama cezasının verilmesini gerektiren bir disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı

disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde kınama cezasını gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, bir derece ağır ceza (hizmete kısmi süreli devam cezası) verilir(md. 14/1).

f. Kınama cezasını gerektiren fiil ve hallerin varlığı halinde yapılacak disiplin soruşturması veya tahkikatın adli soruşturma veya kovuşturmadan bağımsız olduğu: Kınama cezasını gerektiren bir disiplinsizliğinden dolayı ilgili hakkında aynı zamanda yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5).

g. Zamanaşımı yönünden: Kınama disiplinsizliğin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez(md. 39/1).

h. Savunma alınması koşulu: Ayrıca, bu Kanunun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen istisna haricinde disiplin amirleri tarafından savunma alınmadan kınama cezası da verilemez(md. 40/1).

ı. Kınama cezasına itiraz usulü: Disiplin amirleri tarafından verilen kınama cezalarına karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin amirine yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez ise ceza kesinleşir(md. 41/1). İtiraz, yetkili üst disiplin amiri tarafından üç iş günü içinde karara bağlanır. İlave inceleme yapılmasının gerekli olduğu durumlarda bu süre bir katına kadar uzatılabilir(md. 41/3). İtiraz haklı görülürse, itirazı inceleyen üst disiplin amiri verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilir. İtiraz haklı görülmez ise ret olunur. Karar itiraz edene tebliğ edilerek kesinleşir(md. 41/4).

III- HİZMETE KISMİ SÜRELİ DEVAM CEZASI:

Maddenin üçüncü fıkrasında hizmete kısmi süreli devam cezasının yerine getirilme şekli ve özellikleri belirlenmiştir. Bu ceza, mesai sonrasında belli bir süre göreve devam etmek

şeklinde yerine getirilecek bir cezadır. Günde üç saatten fazla ve her hâlde gece yarısını geçmeyecek şekilde yerine getirilecektir. Cezanın yerine getirileceği saatler cezayı veren disiplin amiri tarafından belirlenebilecektir. Örneğin; 19.00-19.30 saatleri arasında akşam yemeği arası olmak üzere mesai sonrasında 18.00-21.00 saatleri arasında cezanın yerine getirilmesi, şeklinde bir karar verilebilmesi mümkündür. Bu cezayı alan personel ceza kararında belirlenecek süreler içinde kendi kadro görevinde çalışmaya devam edebileceği gibi kadro görevi dışında ancak askeri hizmete ilişkin başka bir görevde de çalıştırılabilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, cezayı alan personelin, statüsüne ve yeteneklerine uygun bir askeri hizmette çalıştırılmasıdır. Örneğin; bir bölük komutanının, emrinde çalışan bir takım komutanına, "bölükteki erbaş ve erlere üç gün boyunca mesaiden sonra ikişer saat gece dersi vermek" şeklinde ceza vermesi mümkündür./Bu cezanın tatil günlerinde yerine getirilmemesi, bu yönüyle parçalı olarak infaz edilebileceği öngörülmüştür. Bu ceza kapsamında ilave hizmet ile görevlendirilen personel, bu cezanın yerine getirilmesi müddetince de hizmette sayılır. Cezanın yerine getiriliş şekline ilişkin tüm hususlar cezayı alan personele bildirilecektir. Disiplin amirlerinin rütbe ve makamlarına göre verebileceği hizmete kısmi süreli devam cezasının miktarları ise ek-1 sayılı çizelgede belirlenmiştir(Madde Gereğçesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Maddenin üçüncü fıkrasında hizmete kısmi süreli devam cezasının infazının nasıl yapılacağı ve bu cezanın özellikleri açıklanmıştır. Hizmete kısmi süreli devam cezaları sadece disiplin amirleri tarafından verilebilen bir disiplin cezasıdır(md. 11/2).

Bu ceza, mesai bitiminden sonra personelin belli bir süre göreve devam etmesi şeklinde yerine getirilecektir. Günde üç saatten fazla ve her hâlde gece yarısını geçmeyecek şekilde uygulanacaktır.

Cezanın yerine getirileceği saatler cezayı veren disiplin amiri tarafından belirlenebilecektir. Cezanın yerine getiriliş şekline ilişkin tüm hususlar cezayı alan personele yazılı olarak bildirilecektir. Personele, kadro görevinde veya kadro görevi dışında statüsüne uygun askeri hizmetlerin yaptırılması şeklinde infazı yapılacak olan bir cezadır.

Ceza, tatil günleri⁴ dışında yerine getirilir ve cezanın yerine getirilmesi esnasında personel hizmette sayılır. Yani bu ceza kapsamında ilave hizmet ile görevlendirilen personel, infaz müddetince de hizmette sayılır. Bu cezanın tatil günlerinde yerine getirilmemesi, bu yönüyle parçalı olarak infaz edilebileceği öngörülmüştür.

Hizmete kısmi süreli devam cezası, Kanunun 17 inci maddesinde gösterilen fiillerin işlenmiş olması durumunda Ek-1 sayılı "Disiplin Amirlerinin Ceza Yetkilerini Gösteren Çizelge"ye göre verilir. Yani, disiplin amirlerinin rütbe ve makamlarına göre verebileceği hizmete kısmi süreli devam cezasının miktarları ise ek-1 sayılı çizelgede belirlenmiştir.

Kanunun ekindeki (2) sayılı Disiplin Ceza Puanlarını Gösteren Çizelge'ye göre, uyarma cezası sonucunda subaylar ve astsubaylar hakkında 2 ceza puanı düşülür(Bkz. md. 21).

2. HKSD CEZASINI GEREKTİREN DİSİPLİNSİZLİKLER ŞUNLARDIR:

TSK.Dis.K.nun 17 inci maddesinde gösterilen hizmete kısmi süreli devam cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır:

- a. Üste saygısızlık
- b. Görev yerini izinsiz terk etmek
- c. Temaruz
- ç. Uygunsuz davranışlarda bulunmak
- d. Ketum davranmamak.

Öte yandan, TSK.Dis.K.nun 8/2 inci maddesinde göre; bu Kanunda hizmete kısmi süreli devam cezasını öngören ve 17 inci maddede sayılmak suretiyle gösterilmiş

⁴ Tatil günleri, 17.3.1981 tarih ve 2429 sayılı "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun" hükümlerine göre belirlenir.

olan bu disiplinsizliklere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da, eylemleri adli veya askeri suç teşkil etse dahi aynı neviden disiplin cezaları verilebilir.

3. HKSD CEZASININ YERİNE GETİRİLMESİNE İLİŞKİN GENEL KOŞULLAR:

Kanununun 12. maddesinin 3 üncü fıkrasında yer alan bu hüküm, hizmete kısmi süreli devam cezasının infazında dikkate alınacak hususları ve buna ilişkin koşulları şöyle belirlemiştir:

a. HKSD cezası, ancak mesai saatleri dışında infaz edilecektir: Kendisine HKSD disiplin cezası verilen personelin bu cezası, ancak mesai sonrasında infaz edilecektir.

Yasa koyucu, mesai saatleri içerisinde infazının yapılamayacağını öngörmüştür. Bunun sebebi, günlük mesai saatleri içinde zaten hizmete devam edilmektedir. Dolayısıyla mesai saatleri içinde yapılacak bir infazdan cezanın verilmesinden beklenen yarar sağlanmayacaktır. Bu disiplin cezasında, cezanın yerine getirileceği saatler cezayı veren disiplin amiri tarafından belirlenebilecektir. Örneğin; 19.00-19.30 saatleri arasında akşam yemeği arası olmak üzere mesai sonrasında 18.00-21.00 saatleri arasında cezanın yerine getirilmesi, şeklinde bir karar verilebilmesi mümkündür(Bkz. Madde Gerekçesi).

b. HKSD cezası, günde üç saati aşmayacak şekilde infaz edilecektir: Bu fıkarda ikinci olarak söz konusu cezanın süresinin, günde üç saati aşamayacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla, bir günde 3 saatten fazla, örneğin 4 saat süreli bir infaz şekli yasaya aykırılık oluşturur.

c. HKSD cezası, her hâlde saat 24.00'ü geçmeyecek şekilde infaz edilecektir: Kendisine HKSD disiplin cezası verilen personelin ve bir içerisinde en fazla üç saat infazı mümkün olan bu cezanın infazı, saat 24.00 den sonraya bırakılamaz. Yasa koyucu, cezaya maruz kalan personelin ertesi gün görevine dinç ve zinde bir şekilde katılmasını teminen, uykusuz kalmaması için böyle bir kural öngörmüş olmalıdır. Ayrıca, bu cezanın tatil günlerinde yerine getirilmemesi kuralı yüzünden, bunun temini için parçalı olarak infaz edilebileceği öngörülmüştür.

d. Cezanın infazı tatil günlerinde dışında yapılabilecektir: HKSD cezası, ancak mesainin olduğu günlerde infaz edilebilecektir. Diğer bir ifade ile tatil günlerinde bu ceza yerine getirilemez.

e. Cezanın infazında, kadro görevinde veya kadro görevi dışında statüsüne uygun bir askeri hizmetin yaptırılması gerekir: Hizmete kısmi süreli devam cezası, bu cezayı alan personelin kendi kadro görevinde veya kadro görevi dışında ancak askeri hizmete ilişkin başka bir görevde de çalıştırılabilecektir. Örneğin, bir bölük komutanının, emrinde çalışan bir takım komutanına, "bölükteki erbaş ve erlere üç gün boyunca mesaiden sonra ikişer saat gece dersi vermek" şeklinde ceza vermesi mümkündür(bkz. Madde Gerekçesi). Dolayısıyla, ilgilinin kadro görevine girmeyen veya kadro görevi dışında olmakla birlikte statüsün uygun bir askeri hizmete ilişkin olmaması halinde, cezanın bu şekilde çektirilmesinde kanuna aykırılık söz konusu olur.

f. Bu cezanın yerine getirilmesi esnasında personel hizmette sayılır: HKSD cezasının, tatil günleri dışında yerine getirileceğini önceden ifade etmiştik. İşte bu cezanın yerine getirilmesi esnasında personel hizmette sayılacaktır. Dolayısıyla kanunlarda yer alan hizmet ile ilgili hükümler bu süreçte geçerliliğini koruyacaktır.

g. Cezanın yerine getirilme şekline ilişkin hususlar, cezalandırılan personele tebliğ edilecektir: Cezanın yerine getirilme şekline ilişkin hususlar, cezayı veren disiplin amiri tarafından ilgiliye tebliğ edilir.

4. HKSD CEZASININ İDARİ İŞLEMLERE ETKİSİ VE SONUÇLARI:

Ağırlık derecesi itibariyle kınama cezasından sonra gelen (ona göre daha ağır olan) hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası da, personelin meslek yaşantısı içerisinde çeşitli sıkıntılara sebebiyet verir. Şöyle ki;

a. Kanunun 30/1 inci maddesinde; disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımlara ilişkin bilgi ve belgelerin, ilgililerin şahsi dosyalarına konularak muhafaza edileceği ve kayıt altına alınacağı öngörülmüş keza, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli

erbaş ve erlere verilen disiplin cezalarına ilişkin evrakın birer suretinin, personelin mensubu olduğu kuvvet komutanlıklarına gönderileceği hükmolunmuştur(md. 30/2).

b. 30 uncu maddenin 3. fıkrasında da, disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımların, personel hakkında yapılacak sicil, terfi, atama, ayırma, ilişik kesme, sözleşme feshi, özelliikli görevlere seçim ve benzeri idari işlemlerde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

c. Ayrıca, disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde aynı derece cezayı gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası hariç, bir derece ağır ceza verilebilecektir(md. 14/1).

d. Kaldı ki, Kanunun 21/1 nci maddesine göre, maddenin 1/a ve 1/b bentlerinde gösterilen durumlarda; disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edileceği ve sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği de kural haline getirilmiştir.

e. Birinci fıkra kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ise, Kanunun ekindeki (2) sayılı çizelgeye göre yapılacaktır(md. 21/2). Ek 2 sayılı çizelgede ise hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasından dolayı 2 disiplin ceza puanının düşüleceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerle, hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasının verilmesi aşamasında amirlerin ve buna ilişkin fiil ve hallerin işlenmesi durumunda ilgili personelin son derece dikkat etmesi, mesleki geleceği açısından önem kazanmaktadır.

5. HKSD CEZASININ UYGULAMA KOŞULU:

Fıkarda yer alan tarife göre hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası, disiplin cezası verilen personele kadro görevinde veya kadro görevi dışında statüsüne uygun askeri hizmetlerin yaptırılmasıdır.

Burada dikkat edilecek husus, cezalı personele kadro görevlerinin dışında bir askeri hizmet yaptırılması için, bu askeri hizmetin cezalının statüsüne uygun nitelikte

olması gerekir. Örneğin bölük komutanı olan bir üsteğmen veya yüzbaşıya, kışlanın herhangi bir yerinin bizzat temizlenmesi gibi bir askeri hizmetin ceza olarak verilmesi, statünün dışında bir askeri hizmetin yaptırılmasıdır ve kanuna uygun değildir. Ancak, emrindeki personel marifetiyle bu yerin temizlettirilmesi yönünde bir askeri hizmet ile cezalandırılması hali, statüsüne uygun kabul edilebilir.

6. HKSD CEZASININ UYGULAMA ÖNCESİ DİSİPLİN AMİRİNİN HAREKET TARZI:

Maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek bir fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amiri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapacak (md.7) ve bunun sonucunda, personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde Kanunun 17 inci maddesinde yazılı fiil ve hüllere ya da nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzer bir fiili işlediği sonucuna varırsa, yani disiplinsizliğin söz konusu olduğunu tespit ederse, bu kişiye hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası verebilecektir (md.8).

7. HKSD CEZASININ KİMLER TARAFINDAN, NE KADAR SÜRELİ VERİLEBİLECEĞİ:

Bu ceza sadece "disiplin amirleri" tarafından verilebilen bir cezadır (md. 11/2). Bu ceza disiplin amirleri tarafından ekli 1 sayılı çizelgeye göre verilebilir. Disiplin amirleri tarafından verilecek cezaları şöyle tasnif edebiliriz:

a. Bu ceza kimlere verilir: Subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlere verilebilir.

b. Bu cezayı kimler verebilir: 1) Uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erbaşların (müfrez oldukları sürece), astsubay çavuş astsubay kıdemli çavuş rütbesindeki astsubayların ve asteğmen ve teğmen rütbesindeki subayların bu cezayı veremeyecekleri Ek 1 sayılı Çizelgeden anlaşılmaktadır. 2) Astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbesindekiler dahil astsubayların ve asteğmen, teğmen, üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı, yarbay, albay, tuğgeneral/tuğamiral, tümgeneral/tümamiral,

korgeneral/koramiral ve üstü, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanının maiyetine hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası verebilme yetkisi mevcuttur.

8. HKSD CEZASININ VERİLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN YASAL KOŞULLAR:

İlgiliye verilecek olan kınama cezasının tebliğ ile yürürlük kazanacağı ve sonuçlarını bu aşamadan sonra doğuracağı açıktır. Ancak bundan önce yasa da belirtilen şu koşullara dikkat etmek gerekir:

a. Disiplinsizliğin oluşması ve disiplin cezalarının niteliği: Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren fiil ve haller, tanımlarında ayrıca belirtilmemiş ise (örneğin sadece kasden işlenebileceği yönünde), kasden veya taksirle işlenebilir(md. 4/1). Keza bir fiilin Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası ile birlikte başka bir disiplinsizliği de oluşturması durumunda, ağır olan disiplin cezası verilir(md. 4/2). Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren bir fiil veya halin, diğer kanunlar kapsamında idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile bu Kanun kapsamında hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasının verilmesine engel teşkil etmez(md. 4/3).

b. Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir: Subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek kınama cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir(md. 11/2). Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren disiplinsizlik hâlleri ile nitelik ve ağırlıkları itibarıyla bunlara benzer diğer eylemlerin yapılması hâlinde, disiplin amirleri tarafından (md. 25/2) erbaş ve erlere ise, izinsizlik ve ilave hizmet yükleme cezaları verilir(md. 27/1).

c. Disiplin amiri, hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını vermeyebilir: Disiplin amirleri, hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebilir(Bkz. md. 14/3, 27/2).

d. Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren hallerde, bir alt ceza olarak kınama cezası verilmesi: Kanunun 14/2 nci maddesinde yer alan ve ilgilinin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak

kendisine bir derece hafif ceza uygulamasına ilişkin hükmün, ilgiliye kınama cezası verilmek suretiyle uygulanması gerekir.

e. Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren hallerde, bir derece ağır ceza olarak aylıktan kesme cezası verilmesi: Kınama cezasının verilmesini gerektiren bir disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde kınama cezasını gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, bir derece ağır ceza (aylıktan kesme cezası) verilir(md.14/1).

f. Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren fiil ve hallerin varlığı halinde yapılacak disiplin soruşturması veya tahkikatın adli soruşturma veya kovuşturmadan bağımsız olduğu: Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren bir disiplinsizliğinden dolayı ilgili hakkında aynı zamanda yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5).

g. Zamanaşımı yönünden: Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasını gerektiren disiplinsizliğin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez(md. 39/1).

h. Savunma alınması koşulu: Ayrıca, Bu Kanunun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen istisna haricinde disiplin amirleri tarafından savunma alınmadan kınama cezası da verilemez(md. 40/1).

i. Hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasına itiraz usulü: Disiplin amirleri tarafından verilen hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezasına karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin amirine yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez ise ceza kesinleşir(md. 41/1). İtiraz, yetkili üst

disiplin amiri tarafından üç iş günü içinde karara bağlanır. İlave inceleme yapılmasının gerekli olduğu durumlarda bu süre bir katına kadar uzatılabilir(md. 41/3). İtiraz haklı görülürse, itirazı inceleyen üst disiplin amiri verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilir. İtiraz haklı görülmez ise ret olunur. Karar itiraz edene tebliğ edilerek kesinleşir(md. 41/4).

IV- AYLIKTAN KESME CEZASI:

Maddenin dördüncü fıkrasında aylıktan kesme cezasının özellikleri belirlenmiştir. Disiplin amirleri tarafından verilebilecek aylıktan kesme cezasının miktarları ek-1 sayılı çizelgede gösterilmiştir. Tereddütlerin önüne geçilmesi amacıyla aylıktan kesme cezası oranlarına esas alınacak aylık miktarı, ilgiliye uygulanan sosyal güvenlik mevzuatında belirlenmiş olan prime esas kazanç tutarı olarak açıkça belirlenmiştir. Bu miktarın ceza oranı ile çarpılması sonucunda bulunacak miktar (kuruşlar dikkate alınmadan) ceza verilen personelin aylığından kesilecektir. Cezanın yerine getirilebilmesi amacıyla, cezanın kesinleşmesini müteakip cezayı veren disiplin amiri tarafından ceza yazısının bir sureti cezayı alan personelin maaşının tahakkuk ettirildiği maliye birimine gönderilecek ve maliye birimince ceza yazısına göre hesaplanacak meblağ personelin müteakip dönemde alacağı ilk maaştan kesilecektir(Madde Gerekçesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Maddenin dördüncü fıkrasında aylıktan kesme cezası; “*disiplin cezası verilen personelin, sosyal güvenlik mevzuatına göre hesaplanan prime esas kazanç tutarından ekli (1) sayılı çizelgede belirtilen oranlarda kesinti yapılması*” şeklinde tarif edilmiş ve bu cezanın, aylığı tahakkuk ettiren birimce personelin aylığından kesilmek suretiyle yerine getirileceği, cezanın tam lira üzerinden uygulanacağı ve kuruşların dikkate alınmayacağı ifade olunmuştur.

Bu disiplin cezası, ceza verilen personelin, sosyal güvenlik mevzuatına göre hesaplanan prime esas kazanç tutarından Kanuna ekli 1 sayılı Çizelgede belirtilen oranlarda kesinti yapılması şeklinde uygulanır.

Ek-1 sayılı “Disiplin Amirlerinin Ceza Yetkilerini Gösteren Çizelge”de gösterilen ceza oranı ile çarpılması sonucunda bulunacak miktar (kuruşlar dikkate alınmadan) ceza verilen personelin aylığından kesilecektir.

Aylıktan kesme cezası, sadece disiplin amirleri tarafından verilebilen bir disiplin cezasıdır(Bkz. md. 11/2). Erbaş ve erlere, aylıktan kesme cezasını gerektiren bir fiili işlemleri halinde, hizmetten men cezası verilir(md. 26/4).

Cezanın yerine getirilebilmesi amacıyla, cezanın kesinleşmesini müteakip cezayı veren disiplin amiri tarafından ceza yazısının bir sureti cezayı alan personelin maaşının tahakkuk ettirildiği maliye birimine gönderilecek ve maliye birimince ceza yazısına göre hesaplanacak meblağ personelin müteakip dönemde alacağı ilk maaştan kesilecektir.

Aylıktan kesme cezası, cezai nitelikte yani somut sonuçlu disiplin cezasıdır. Bu cezanın maddi yönü bulunmakta ve aylığa etki etmektedir. TSK.Dis.K.da öngörülen aylıktan kesme cezasında; hakkında disiplin cezası uygulanacak kişinin, brüt aylığından 1/20 -1/8 arasında kesinti yapılmaktadır. Oysa 657 sayılı DMK'nun 125/C maddesine göre bu oran, brüt aylığın 1/30-1/8'unun kesinti yapılması şeklindedir. 682 sayılı Genel Kolluk disiplin Hükümleri hk. KHK. ise, *"brüt aylığından onbeş günlüğe kadar kesinti yapılmasıdır"* şeklinde, gün hesabını esas alan bir tanımlama getirmiştir(md. 7/1-c).

Aylıktan kesme cezası hem manevi yönü hem de maddi yönü olan bir ceza türüdür. Cezanın bastırıcı özelliği maddi yönüdür. Bu ceza ile cezalandırılanlar, aldığı ceza ile aylıklarında maddi kayıplara uğramaktadır.⁵ Aylıktan kesme cezası, kınama ve uyarma cezasına göre daha ağır nitelikte kabul edilen disiplinsizliklere öngörülen bir ceza türüdür.

Bu ceza, Kanunun 18 inci maddesinde gösterilen fiillerin işlenmiş olması durumunda, Kanuna Ek-1 sayılı "Disiplin Amirlerinin Ceza Yetkilerini Gösteren Çizelge"ye göre verilir. Kanunun ekindeki (2) sayılı Disiplin Ceza Puanlarını Gösteren Çizelge'ye göre de, uyarma cezası sonucunda subaylar ve astsubaylar hakkında 3 ceza puanı düşürülür(Bkz. md. 21).

2. AYLIKTAN KESME CEZASINI GEREKTİREN DİSİPLİNSİZLİKLER:

⁵ Sökmen, Uğur: "Disiplin cezası olarak memurun brüt aylığından kesinti yapılması", [Vergi Raporu Dergisi](#), Haziran 2012, [www.maliyeokulu.org.tr/ index](http://www.maliyeokulu.org.tr/index).(Son Erişim T: 14.3.2014)

Kanunun 18 inci maddesinde gösterilen aylıktan kesme cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır(md. 18):

- a) Amire saygısızlık,
- b) Yalan söylemek,
- c) Hizmetle ilgisi olmayan emir vermek,
- ç) Maiyetinin gözetiminde ihmal göstermek,
- d) Ayrımcılık yapmak,
- e) Yasak edilen yerlere girmek,
- f) Kayırma talep etmek,
- g) Maiyetinden hediye kabul etmek,
- ğ) Hizmetteyken siyasi içerikli konuşmak,
- h) Yasaklanmış faaliyetlere katılmak,
- ı) İzinsiz olarak garnizonu terk etmek,
- i) Ulaşım güvenliğini ihlal etmek.

Öte yandan, Kanunun 8/2 inci maddesinde göre; bu Kanunda aylıktan kesme cezasını öngören ve 18 inci maddede sayılmak suretiyle gösterilmiş olan bu disiplinsizliklere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da, eylemleri adli veya askeri suç teşkil etse dahi aynı neviden disiplin cezaları verilebilir.

3. AYLIĞIN HESABI VE BU CEZANIN UYGULANMA ŞEKLİ:

Kanunun 12. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, aylıktan kesme cezası; disiplin cezası verilen personelin, sosyal güvenlik mevzuatına göre hesaplanan prime esas kazanç tutarından ekli (1) sayılı çizelge'de belirtilen oranlarda kesinti yapılmak suretiyle uygulanacaktır.

Madde gerekçesinde de, tereddütlerin önüne geçilmesi amacıyla aylıktan kesme cezası oranlarına esas alınacak aylık miktarının, ilgiliye uygulanan sosyal güvenlik mevzuatında belirlenmiş olan prime esas kazanç tutarı olacağı hususunun metinde

açıkça yazıldığına yer verilmiştir. İşte bu miktarın ceza oranı ile çarpılması sonucunda bulunacak miktar (kuruşlar dikkate alınmadan) ceza verilen personelin aylığından kesilecektir.

Aylıktan kesme cezası, cezanın verildiği tarihi takip eden aybaşındaki aylıktan kesinti yapılmak suretiyle uygulanacağından memurun aybaşındaki aylığı esas alınacaktır. DMK.nun 125. maddesinin (C) fıkrasına göre ise, aylıktan kesme cezasının uygulanmasında aylıktan yapılacak kesintinin hesabında aylık kavramına giren bütün unsurların dikkate alınması gerekecektir.

4. KİMLER TARAFINDAN VE NE KADAR SÜRELİ VERİLEBİLECEĞİ:

Bu ceza sadece disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır(md. 11/2). Bu ceza, disiplin amirleri tarafından Kanuna ekli 1 sayılı çizelgeye göre verilebilir. Disiplin amirleri tarafından verilecek cezaları şöyle tasnif edebiliriz:

a. Bu ceza kimlere verilir: Subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlere verilebilir.

b. Bu cezayı kimler verebilir: 1) Uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erler, astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbelerindeki astsubaylar ve asteğmen ile teğmen rütbesindeki subayların maiyetine aylıktan kesme cezası verme yetkisi bulunmamaktadır(Bkz. Ek 1 sayılı Çizelge). 2) Bu yetki sadece astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbelerindeki astsubaylar hariç diğer bütün astsubaylar ile daha üst rütbedeki subaylara tanınmıştır. Buna göre aylıktan kesme cezasını, astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbesindekiler dahil astsubayların ve asteğmen, teğmen, üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı, yarbay, albay, tuğgeneral/tuğamiral, tümgeneral/tümamiral, korgeneral/koramiral ve üstü, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanının maiyetine hizmete kısmi süreli devam (HKSD) cezası verebilme yetkisi mevcuttur.

Astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbelerindeki astsubaylar hariç diğer bütün astsubaylar ile üsteğmen ve yüzbaşı rütbesindekiler; maiyetine yirmi de bir oranına kadar aylıktan kesme cezası verebilme yetkisine sahiptirler. Keza binbaşı ve yarbay rütbelerinde bu oran on altıda bir; albaylar için on ikide bire kadar; tümgeneral/tümamiral, tuğgeneral/tuğamiral için onda bire kadar ve

korgeneral/koramiral ve üstü, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı içinde sekizde bire kadar aylıktan kesme disiplin cezası verme yetkisine sahiptir.

Kanuna Ek 1 Çizelgeye göre tayin edilebilecek aylıktan kesme cezalarının rütbelere göre üst sınırı gösterildiğinden, bu üst sınırın üzerinde aylıktan kesme cezasının verilmesi de keza kanuna aykırı olacaktır. Öte yandan, burada belirtilen miktarların altında ceza tayini de mümkün olabilecektir. Zira “..e kadar” denilmek suretiyle alt sınırı belirtilmemiştir.

5. BU CEZANIN KİMLERE VERİLEBİLECEĞİ:

Bu ceza sadece subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlere verilebilecektir. 1111 sayılı Askerlik Kanunu hükümlerine tabi olan yükümlü erbaş ve erler ile askeri öğrencilere bu ceza verilemez.

6. AYLIĞIN HESABINDAKİ UNSURLAR:

Aylıktan kesme cezasının uygulanmasında aylığın hangi unsurları dikkate alınarak aylıktan ceza kesintisi yapılacaktır? sorusunun cevabını verebilmek için aylık kavramına giren unsurlara tek tek değinmek gerekmektedir.

a. 926 sayılı TSK. Personel K.nun 136 ncı maddesinin a fıkrasına göre aylık; Silâhlı Kuvvetlere mensup subay ve astsubayların fiili kadrolarına, rütbe, kıdem ve kademe yıllarına göre kendilerine ay itibariyle ödenen parayı ifade eder. Aynı Kanunun 137 inci maddesinin birinci fıkrasında ise, Silâhlı Kuvvetlerdeki subayların, astsubaylıktan subay olanların, astsubayların, uzman erbaş ve uzman jandarmaların aylıklarının, rütbe, rütbedeki kıdem ve kademe esasına göre saptanacağı öngörülmüştür.

TSK.Per. K.nun 138 inci maddesi de, aylık hesabındaki katsayı hakkında hüküm içermekte subay ve astsubay maaş tutarlarının hesabında, gösterge tablolarındaki gösterge rakamlarının çarpılacağı katsayının, Devlet memurları için tespit edilen katsayı olduğu vurgulanmaktadır.

926 sayılı TSK.Per.K.nun 142 inci maddesi de, ödenecek brüt aylık tutarına işaret etmekte ve Kanunda yer alan her rütbe ve rütbe kıdemliliğine ait gösterge

tablolarındaki rakamların katsayı ile çarpılmasından elde edilecek miktarın ödenecek brüt aylık tutarını gösterdiği ifade edilmektedir.

b. 657 sayılı DMK.nun 147'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (A) bendinde ise, aylığın; bu Kanuna tabi kurumlarda görevlendirilen memurlara hizmetlerinin karşılığında, kadroya dayanılarak ay itibariyle ödenen parayı ifade ettiği, 155 inci maddesinde, bu kanunun 36 ncı maddesinde yer alan sınıflara ait gösterge tablosundaki rakamların, genel bütçe kanununda o yıl için tespit edilen katsayı ile çarpılması sonunda bulunacak miktar, sınıfların derece ve kademelerindeki memurların aylık tutarlarını göstereceği; 43 üncü maddesinde ise, bu Kanuna tabi kurumların kadrolarında bulunan personelin aylık ve ek göstergelerine yer verilerek bu maddenin (A) bendinde, aylık göstergesinin, bütün sınıflar itibariyle her derece ve kademenin aylıklarının hesaplanmasına esas teşkil edecek Aylık Gösterge Tablosunun I Numaralı Cetvelde gösterildiği; (B) bendinde de, bu Kanuna tabi kurumların kadrolarında bulunan personelin aylıklarının, hizmet sınıfları, görev türleri ve aylık alınan dereceler dikkate alınarak bu kanuna ekli I ve II sayılı cetvellerde gösterilen ek gösterge rakamlarının eklenmesi suretiyle hesaplanacağı belirtilmiştir.

7. PRİME ESAS KAZANÇ TUTARINDAN ANLAŞILAN NEDİR?

Buna göre; aylığın hesaplanmasında, 926 sayılı TSK.Per.K.nun aylık gösterge tablolarında yer alan gösterge rakamları ile ek gösterge cetvellerinde hizmet sınıfı, kadro unvanı ve derecesine göre belirtilen gösterge rakamlarının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan tutarın anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, ilgili Kanun hükümlerine göre aylıklara ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilen diğer mali unsurların da aylığa dâhil edilmesi gerekmektedir.

Aylık kavramından; aylık gösterge, ek gösterge ile ilgili kanunları uyarınca aylıklara ilişkin hükümler uygulanacağı belirtilen diğer mali unsurların anlaşılması gerektiği sonucuna ulaşabiliriz.

Yani, aylıktan kesme cezası uygulamasında aylıktan yapılacak kesintinin hesabında aylık kavramına giren bütün unsurların dikkate alınması gerekir. Buna göre, aylık kavramına giren unsurlar; aylık gösterge ve ek gösterge ile kanunları uyarınca

aylıklara ilişkin hükümler uygulanacağı belirtilen taban aylığı, kıdem aylığı, zam ve tazminatlar, varsa makam tazminatı, temsil tazminatı, görev tazminatı ve yabancı dil tazminatı ile ek ödeme olmaktadır.⁶

Dolayısıyla 6413 sayılı TSK. Disiplin Kanunu göre aylıktan kesme cezası ile tecziye edilen kişinin brüt aylığının yirmide biri ile sekizde biri arasında yapılacak olan kesintinin hesabında;

- a. Aylık tutar
- b. Ek gösterge
- c. Taban aylığı
- d. Kıdem aylığı
- e. Zam ve Tazminatları
- f. Makam Tazminatı
- g. Temsil Tazminatı
- h. Görev Tazminatı
- ı. Yabancı dil tazminatı
- i. Ek Ödeme

Unsurlarının dikkate alınması gerekmektedir.

8. CEZA YAZISININ BİR SURETİ, MAAŞIN TAHAKKUK ETTİRİLDİĞİ MALİYE BİRİMİNE GÖNDERİLİR:

Cezanın yerine getirilebilmesi amacıyla, cezanın kesinleşmesini müteakip cezayı veren disiplin amiri tarafından ceza yazısının bir sureti cezayı alan personelin maaşının tahakkuk ettirildiği maliye birimine gönderilecek ve maliye birimince ceza yazısına göre hesaplanacak meblağ personelin müteakip dönemde alacağı ilk maaştan kesilecektir

⁶ Bkz: Sökmen, Uğur: A.g.e.,

(Madde Gerekçesi). Keza cezanın yerine getirilme şekline ilişkin hususlar, cezayı veren disiplin amiri tarafından ilgiliye tebliğ edilecektir.

9. İDARİ İŞLEMLERE ETKİSİ VE SONUÇLARI:

Ağırlık derecesi itibariyle hizmete kısmi süreli devam cezasından sonra gelen (ona göre daha ağır olan) aylıktan kesme (AK) cezası da, personelin meslek yaşantısı içerisinde çeşitli sıkıntılara sebebiyet verir. Şöyle ki;

a. Kanunun 30/1 inci maddesinde; disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımlara ilişkin bilgi ve belgelerin, ilgililerin şahsi dosyalarına konularak muhafaza edileceği ve kayıt altına alınacağı öngörülmüş keza, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilen disiplin cezalarına ilişkin evrakın birer suretinin, personelin mensubu olduğu kuvvet komutanlıklarına gönderileceği hükümlenmiştir(md. 30/2).

b. Kanunun 30 uncu maddesinin 3. fıkrasında da, disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımların, personel hakkında yapılacak sicil, terfi, atama, ayırma, ilişik kesme, sözleşme feshi, özelliikli görevlere seçim ve benzeri idari işlemlerde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

c. Ayrıca, disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde aynı derece cezayı gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası hariç, bir derece ağır ceza verilebilecektir(md. 14/1).

d. Kaldı ki, Kanunun 21/1 nci maddesine göre, maddenin 1/a ve 1/b bentlerinde gösterilen durumlarda, disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edileceği ve sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği de kural haline getirilmiştir.

e. Birinci fıkra kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ise, Kanunun ekindeki (2) sayılı çizelgeye göre yapılacaktır(md. 21/2). Ek 2 sayılı çizelgede ise aylıktan kesme (AK) cezasından dolayı 3 disiplin ceza puanının düşüleceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerle, aylıktan kesme (AK) cezasının verilmesi aşamasında amirlerin

ve buna ilişkin fiil ve hallerin işlenmesi durumunda ilgili personelin son derece dikkat etmesi, mesleki geleceği açısından önem kazanmaktadır.

10. CEZANIN UYGUNLAMA KOŞULU:

Fıkarda yer alan tarife göre aylıktan kesme (AK) cezası, disiplin cezası verilen personelin, sosyal güvenlik mevzuatına göre hesaplanan prime esas kazanç tutarından ekli (1) sayılı çizelgede belirtilen oranlarda kesinti yapılmasıdır. Bu miktarın ceza oranı ile çarpılması sonucunda bulunacak miktar (kuruşlar dikkate alınmadan) ceza verilen personelin aylığından kesilecektir.

11. AYLIKTAN KESME CEZASININ UYGULAMA ÖNCESİ DİSİPLİN AMİRİNİN HAREKET TARZI:

Maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek bir fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amiri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapacak (md.7) ve bunun sonucunda, personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde Kanunun 18 inci maddesinde yazılı fiil ve hallere ya da nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzer bir fiili işlediği sonucuna varırsa, yani disiplinsizliğin söz konusu olduğunu tespit ederse, bu kişiye aylıktan kesme (AK) cezasını verebilecektir(md.8).

12. CEZANIN VERİLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN YASAL KOŞULLAR:

İlgiliye verilecek olan aylıktan kesme (AK) cezasının tebliğ ile yürürlük kazanacağı ve sonuçlarını bu aşamadan sonra doğuracağı açıktır. Ancak bundan önce yasa da belirtilen şu koşullara dikkat etmek gerekir:

a. Disiplinsizliğin oluşması ve disiplin cezalarının niteliği: Aylıktan kesme (AK) cezasını gerektiren fiil ve haller, tanımlarında ayrıca belirtilmemiş ise (örneğin sadece kasden işlenebileceği yönünde), kasden veya taksirle işlenebilir(md. 4/1). Keza bir fiilin Aylıktan kesme (AK) cezası ile birlikte başka bir disiplinsizliği de oluşturması durumunda, ağır olan disiplin cezası verilir(md. 4/2). Aylıktan kesme (AK) cezasını

gerektiren bir fiil veya halin, diğer kanunlar kapsamında idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile bu Kanun kapsamında Aylıktan kesme (AK) cezasının verilmesine engel teşkil etmez(md. 4/3).

b. Subay, astsubay ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere aylıktan kesme (AK) cezası, sadece disiplin amirleri tarafından verilir: Subay, astsubay ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek aylıktan kesme (AK) cezası sadece disiplin amirleri tarafından verilir(md. 11/2).

Erbaş ve erlerin durumu ise bundan farklıdır. Erbaş ve erlerin Kanununun 18 inci maddesinde yazılı fiil ve hâlleri ile nitelik ve ağırlıkları itibarıyla bunlara benzer diğer eylemleri söz konusu olduğunda, bunlara disiplin kurulları tarafından yedi günden az olmamak üzere on beş güne kadar bu süre dâhil olacak şekilde, hizmetten men cezası verilecektir.

Hizmetten men cezası; disiplinsizlik yapan erbaş ve erin, bozulan disiplinin yeniden tesis edilmesi amacıyla günlük hizmetten uzaklaştırılmasıdır. Ceza alan erbaş ve erler, ceza süresince mesai çizelgesindeki eğitim faaliyetlerine iştirak ettirilmezler; ancak müşterek idari vazifelerin ifasında veya ihtiyaç duyulan askeri hizmetlerde görevlendirilebilirler(md. 26/4).

Ancak disiplin amirleri, erbaş ve erin olumlu hizmet ve disiplin safahatı göz önüne alarak, hizmetten men cezası verilmesini gerektiren disiplinsizliklere yetkisi dâhilindeki izinsizlik veya ilave hizmet yükleme cezalarından birisini de verilebilir. Bu durumda, erbaş ve erler disiplin kuruluna sevk edilmezler(md. 27/3).

c. Disiplin amirinin aylıktan kesme cezasını vermeme yetkisi yoktur: Kanununun 14/3 ve 27/2 nci maddelerinde disiplin amirlerinin, sadece uyarma, kınama ve hizmete kısmi süreli devam cezalarını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller, disiplin amiri tarafından cezasız bırakılamaz.

d. Aylıktan kesme cezasını gerektiren hallerde, bir alt ceza olarak hizmete kısmi süreli devam cezası verilmesi: Kanununun 14/2 nci maddesinde yer alan ve ilgilinin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak

kendisine bir derece hafif ceza uygulamasına ilişkin hükmün, ilgiliye hizmete kısmi süreli devam cezası verilmek suretiyle uygulanması gerekir.

e. Aylıktan kesme cezasını gerektiren hallerde, bir derece ağır ceza olarak hizmet yerini terk etmeme cezası verilmesi: Aylıktan kesme cezasının verilmesini gerektiren bir disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde aylıktan kesme cezasını gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, bir derece ağır ceza (hizmet yerini terk etmeme cezası) verilir(md. 14/1). Bu ceza disiplin amirleri tarafından Kanuna ekli (1) sayılı çizelgeye göre, disiplin kurulları tarafından dört ila on güne kadar verilebilir(md. 12/5).

f. Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve hâllerin varlığı halinde yapılacak disiplin soruşturması veya tahkikatın adli soruşturma veya kovuşturmadan bağımsız olduğu: Aylıktan kesme cezasını gerektiren bir disiplinsizliğinden dolayı ilgili hakkında yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5).

g. Zamanaşımı yönünden: Aylıktan kesme cezasını gerektiren disiplinsizliğin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez(md. 39/1).

h. Savunma alınması koşulu: Ayrıca, Bu Kanunun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen istisna haricinde disiplin amirleri tarafından savunma alınmadan aylıktan kesme cezasını da verilemez(md. 40/1).

i. Aylıktan kesme cezasına itiraz usulü: Disiplin amirleri tarafından verilen aylıktan kesme cezasını karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin amirine yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez ise ceza kesinleşir(md. 41/1). İtiraz, yetkili üst disiplin amiri tarafından üç iş

günü içinde karara bağlanır. İlave inceleme yapılmasının gerekli olduğu durumlarda bu süre bir katına kadar uzatılabilir(md. 41/3). İtiraz haklı görülürse, itirazı inceleyen üst disiplin amiri verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilir. İtiraz haklı görülmez ise ret olunur. Karar itiraz edene tebliğ edilerek kesinleşir(md. 41/4).

i. Aylıktan kesme cezasına karşı yargı yoluna başvurma hakkı: 6413 sayılı TSK.Dis.K.nun “Yargı denetimi” başlıklı 43 üncü maddesinin 1 inci fıkrasına göre, subay, astsubay, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından barış zamanında verilmiş olan aylıktan kesme, hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezalarına karşı idare mahkemesinde⁷ iptal davası açılabileceği öngörülmüştür. Keza yüksek disiplin kurulları tarafından verilen Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezalarına karşı da yargı yolu açıktır. Dava açma süresi ise, cezanın kesinleşmesinden itibaren başlar. Ancak Türk karasuları dışındaki gemilerde verilen cezalarda, dava açma süresi geminin bağlı bulunduğu üsse/limana dönmesiyle başlar(md. 43/2).

VI - HİZMET YERİNİ TERK ETMEME CEZASI:

Maddenin beşinci fıkrasında hizmet yerini terk etmeme cezasının özellikleri açıklanmıştır. Bu ceza hem disiplin kurulları tarafından hem de disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır. Ancak, disiplin amirleri tarafından verilebilecek hizmet yerini terk etmeme cezasının süresi oldukça kısa tutulmuştur. Bu ceza, ceza alanın mesai sonrasında görev yaptığı yeri (kışla, birlik, kurum, karargâh ve benzeri) terk etmeyerek hizmette bulunmaya devam etmesi şeklinde yerine getirilecektir. Cezanın yerine getirilme şekli itibarıyla cezayı alanın hürriyetinin tam manası ile kısıtlanmaması da öngörülmüştür. Ziyaretçi kabul edebilmesi, belli bir odaya kapatılmaması ve görev yaptığı birim içerisinde hareket serbestisinin bulunması gibi hususlar bu kapsamda belirlenen tedbirlerdir. Ayrıca, cezanın mesai yapılmayan tatil günlerinde yerine getirilmesine ara verilmesi öngörülen diğer bir tedbirdir. Yaşanabilecek tereddütleri engellemek amacıyla, cezayı alan personel görev yaptığı yeri geceleyin de terk etmeyeceğinden

Madde metninde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi gösterilmekte ise de, 21.1.2017 tarih ve 6771 sayılı bu Kanun ile gerçekleşen Anayasa değişikliği ile AYİM. kaldırılmış olup, davalar idare mahkemelerinde görülmektedir.

bunlara gece kalmaları için uygun bir yatma yerinin tahsis edilmesi de öngörülmüştür(Madde Gerekçesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Kanunun 12 inci maddesinin beşinci fıkrasında, hizmet yerini terk etmeme cezasının özellikleri gösterilmiştir.

Buna göre hizmet yerini terk etmeme cezası; personelin mesai bitiminden sonra görev yaptığı yerden ayrılmayıp resmî daire, kışla, eğitim alanları ile sair yerlerdeki hizmetine devam etmesidir.

Fıkra ve Gerekçedeki açıklamalar dikkate alındığında, bu cezanın As.C.K.nun mülga 165 ve 171 inci maddesine bağlı Cetvelde yer alan göz hapsi cezasının yerine ikame olduğu söylenebilir. Gerçekten de, As.C.K.nun mülga 165/1-A maddesinde; subaylar, astsubaylar, Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurları, uzman jandarmalar ve uzman erbaşlar hakkında verilebilecek cezalar arasında gösterilen göz hapsi cezasının dört haftaya kadar verilebilmesi mümkündü. Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurlarına, sadece amire saygısızlık ve emre itaatsizlik suçlarından dolayı disiplin cezası verilebilirdi. Disiplin bozucu diğer eylemleri hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanacaktı. Askeri öğrenciler ile erbaş ve erlere ise göz hapsi cezasının verilmesi mümkün değildi.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nin TSK.de verilen oda hapsi cezalarının AİHS'nin hükümlerine aykırı olduğu yönündeki çeşitli kararları sebebiyle, yasa koyucunun göz hapsi cezasının uygulamasını; TSK.Dis.K. ile (hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezası) yeniden tanımladığı görülmektedir. Esasen bu durum, göz hapsine benzer bir uygulamaya devam edilmesi ihtiyacından kaynaklanmıştır. Çünkü yapılan değişiklik, sadece isimde söz konusu olmuştur, yoksa bahsi geçen cezaların infaz usulü birbirine benzerdir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin **Engel vd./Hollanda** kararında oda hapsi cezasını AİHS.ne aykırı bulan kararının, bu değişikliğe dayanak olduğu görülmektedir.⁸ Bunun yanında, As.C.K.nun uygulamasında evvelce mevcut olan göz hapsi disiplin cezasının, kişi özgürlüğünün bağımsız olarak nitelenemeyecek bir amir tarafından verilmesi, bu karara sadece bir üst amir düzeyinde itiraz hakkı bulunması, yargı denetimimin bulunmaması vb. sebeplerle, AİHS.'nin özgürlük ve güvenlik hakkıyla ilgili 5'inci maddesine aykırı kabul edilebileceği yönündeki endişenin de böyle bir değişikliğe gidilmesi ihtiyacını doğurduğunu söyleyebiliriz.⁹

Zira yeni düzenleme ile subay, astsubay, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından barış zamanında verilmiş olan aylıktan kesme, hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezalarına karşı idare mahkemelerinde iptal davası açılabilmesi imkanı da getirilmiştir.

Maddenin 5. fıkrasıyla ilgili Gerekçesinde, *"Cezanın yerine getirilme şekli itibarıyla cezayı alanın hürriyetinin tam manası ile kısıtlanmaması da öngörülmüştür. Ziyaretçi kabul edebilmesi, belli bir odaya kapatılmaması ve görev yaptığı birim içerisinde hareket serbestisinin bulunması gibi hususlar bu kapsamda belirlenen tedbirlerdir. Ayrıca, cezanın mesai yapılmayan tatil günlerinde yerine getirilmesine ara verilmesi öngörülen diğer bir tedbirdir."* denilmektedir.

Bu açıklama şeklinden, söz konusu disiplin cezasının hapis gibi değerlendirilmesinden ve bu sebeple de AİHS.nin özgürlük ve güvenlikle ilgili 5. maddesinin ihaline konu olmasından kaçınıldığı izlenimini vermektedir. Esasen bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin değişiklik öncesi verdiği bir karardan da bahsetmek gerekir. Bu kararda, başvuru hakkında verilen oda hapsi cezasının, "yetkili bir

⁸ Aynı fikirde olmak üzere bkz. Işıklar, Celal: TSK. Disiplin Kanunu ve Yorumu, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.240

⁹ Nitekim bu konuda AİHM.nin Türkiye ile ilgili çeşitli kararları da mevcuttur. Bkz.Pulatlı-Türkiye Davası, 26.4.2011, Başvuru No: 07/38665; Koç ve Demir v./Türkiye Davası, 20.03.2012, Başvuru No: 08/26793.

mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet" kararı ile gerçekleşmemiş olması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine işaret edilmiştir.¹⁰

2. HYTE CEZASINI ÖNGÖREN DİSİPLİNSİZLİKLER:

Kanunun 19 uncu maddesinde gösterilen hizmet yerini terk etmeme cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır(md. 19):

- a) Emre itaatsizlik
- b) Kısa süreli kaçmak
- c) İzin süresini geçirmek
- ç) Hizmete mahsus eşyaya zarar vermek
- d) Hediye istemek veya borç almak
- e) Maiyetinin disiplinsizliği hakkında soruşturma yapmamak
- f) Asta kötü muamele yapmak
- g) Nöbet talimatına aykırı hareket etmek
- ğ) Hoşnutsuzluk yaratmak
- h) Tahrik
- ı) Sarhoşluk
- i) Kumar oynamak
- j) Yasak edilen malzemeyi bulundurmak
- k) İzinsiz üyelik
- l) Disiplin cezasının yerine getirilmesine karşı gelmek
- m) Kavga etmek.

Öte yandan, Kanunun 8/2 inci maddesinde göre; bu Kanunda hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını öngören ve 19 uncu maddede sayılmak suretiyle gösterilmiş

¹⁰ Yusuf Karabaş Başvurusu, 1. Bölüm, 15.4.2015, Başvuru No: 2013/1615

olan bu disiplinsizliklere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da, eylemleri adli veya askeri suç teşkil etse dahi aynı neviden disiplin cezaları verilebilir.

3. KİMLER TARAFINDAN VE NE KADAR VERİLEBİLECEĞİ:

Bu ceza hem disiplin kurulları tarafından hem de disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır. Ancak, disiplin amirleri tarafından verilebilecek hizmet yerini terk etmeme cezasının süresi oldukça kısa tutulmuştur.

Bu ceza disiplin amirleri tarafından Kanuna ekli 1 sayılı çizelgeye göre, disiplin kurulları tarafından dört ila on güne kadar verilebilir.

Buna disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilecek cezaları şöyle tasnif edebiliriz:

a. Disiplin amirlerince verilebilecek HYTE cezası: 1) Uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erbaşların, astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş rütbesindeki astsubayların ve asteğmen, teğmen rütbesindeki subayların, maiyetine HYTE cezası veremeyecekleri açıktır. Bu husus, ceza verecek rütbe ve makamı gösteren Ek 1 sayılı Çizelgeden açıkça anlaşılmaktadır. 2) Astsubay çavuş ve astsubay kıdemli çavuş hariç diğer astsubaylar ile üsteğmen ve yüzbaşılar ise maiyetine 1 gün; binbaşı ve yarbaylar, maiyetine 2 güne kadar; albaylar maiyetine 2 güne kadar; tümgeneral/tümamiral, tuğgeneral/tuğamiraller maiyetine 3 güne kadar ve korgeneral/koramiraller ve üstü, Millî Savunma Bakanı ile İçişleri Bakanı maiyetine 3 güne kadar HYTE cezası verebilirler. Kanuna Ek 1 Çizelge'ye göre disiplin amirlerince tayin edilebilecek HYTE cezalarının rütbelere göre üst sınırı gösterildiğinden, bu üst sınırın üzerinde HYTE cezasının verilmesi de, kanuna aykırı olacaktır. Öte yandan, burada belirtilen miktarların altında ceza tayini de mümkün olabilecektir. Zira "... 'e kadar" denilmek suretiyle alt sınırı belirtilmemiştir.

b. Disiplin kurulları tarafından verilebilecek cezalar: Disiplin kurulları tarafından ise, HYTE cezası dört ila on güne kadar verilebilir. Yani dört günden az ve on günden çok olamaz.

4. CEZANIN İNFAZ ŞEKLİ VE YERİ:

Hizmet yerini terk etmeme cezası (HYTE); ceza alanın mesai sonrasında görev yaptığı resmî daire, kışla, eğitim alanları ile sair yerlerdeki hizmetine devam etmesidir. Madde metninde yer alan ve görev yapılan yerleri işaret eden bu ifade şekli, madde gerekçesinde (kışla, birlik, kurum, karargâh ve benzeri) yerler olarak belirtilmiştir. Burada ifade edilen husus” görev yapılan yer”dir. Dolayısıyla bundan anlaşılacak olan da, cezalının günlük mesaisini sürdürdüğü yerdir. Örneğin, Karargahta görevli olan cezalının cezasını görev yaptığı karargahta, geçici görevlendirmeye bir başka yerde hizmete devam eden birisinin, HYTE cezasını da burada çekmesi gerekecektir.

Hizmet yerini terk etmeme cezası; personelin mesai bitiminden sonra görev yaptığı yerden ayrılmayıp resmî daire, kışla, eğitim alanları ile sair yerlerdeki hizmetine devam etmesidir. Madde gerekçesinde cezanın infaz yeri ve nasıl yapılacağı ile ilgili olarak; *“Bu ceza, ceza alanın mesai sonrasında görev yaptığı yeri (kışla, birlik, kurum, karargâh ve benzeri) terk etmeyerek hizmette bulunmaya devam etmesi şeklinde yerine getirilecektir”*. şeklinde bir açıklama yapılmıştır.

Madde ile, ceza verilen personel için uygun bir yatma yeri tahsis edileceği, tatil günlerinde cezanın yerine getirilmesine ara verileceği ve cezanın yerine getirilmesi sırasında, hizmete ilişkin hâller hariç, günde toplam bir saati geçmemek üzere ziyaretçi kabul edilebileceği öngörülmüştür. Madde gerekçesinde de; yaşanabilecek tereddütleri engellemek amacıyla, ceza alan personelin görev yaptığı yeri geceleyin de terk etmeyeceğinden bunlara gece kalmaları için uygun bir yatma yerinin tahsis edilmesinin öngörüldüğü, cezanın yerine getirilme şekli itibarıyla cezayı alanın hürriyetinin tam manası ile kısıtlanmamasının öngörüldüğü, bu bağlamda olmak üzere cezalının, ziyaretçi kabul edebilmesi, belli bir odaya kapatılmaması ve görev yaptığı birim içerisinde hareket serbestisinin bulunması gibi hususların bu kapsamda belirlenen tedbirler olarak gösterildiği, keza cezanın mesai yapılmayan tatil günlerinde yerine getirilmesine ara verilmesi hususunun da öngörülen diğer bir tedbir olduğu vurgusu yapılmıştır.

5. HYTE CEZASININ İDARİ İŞLEMLERE ETKİSİ VE SONUÇLARI:

Bu ceza da, personelin meslek yaşantısı içerisinde çeşitli sıkıntılara sebebiyet verir. Şöyle ki;

a. Kanunun 30/1 inci maddesinde; disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımlara ilişkin bilgi ve belgelerin, ilgililerin şahsi dosyalarına konularak muhafaza edileceği ve kayıt altına alınacağı öngörülmüş keza, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilen disiplin cezalarına ilişkin evrakın birer suretinin, personelin mensubu olduğu kuvvet komutanlıklarına gönderileceği hükmolunmuştur (md. 30/2).

b. 30 uncu maddesinin 3. fıkrasında da, disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımların, personel hakkında yapılacak sicil, terfi, atama, ayırma, ilişik kesme, sözleşme feshi, özellikli görevlere seçim ve benzeri idari işlemlerde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

c. Ayrıca, disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru; iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde aynı derece cezayı gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası hariç, bir derece ağır ceza verilebilecektir (md. 14/1).

d. Kaldı ki, Kanunun 21/1 nci maddesine göre, bu maddenin 1/a ve 1/b bentlerinde gösterilen durumlarda, disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edileceği ve sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği de kural haline getirilmiştir.

e. Birinci fıkra kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ise, Kanunun ekindeki (2) sayılı çizelgeye göre yapılacaktır (md. 21/2). Kanuna Ek 2 sayılı çizelgede ise, disiplin amiri tarafından verilen hizmet yerini terk etmeme cezasından (HYTE) dolayı 3,5, disiplin kurulu tarafından verilen hizmet yerini terk etmeme cezasından dolayı da 4,5 disiplin ceza puanının düşüleceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerle, hizmet yerini terk etmeme cezasının (HYTE) verilmesi aşamasında amirlerin ve buna ilişkin fill ve hallerin işlenmesi durumunda ilgili personelin son derece dikkat etmesi, mesleki geleceği açısından önem kazanmaktadır.

6. HYTE CEZASININ UYGULAMA ÖNCESİ DİSİPLİN AMİRİNİN HAREKET TARZI:

Maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek bir fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amiri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapacak (md.7) ve bunun sonucunda, personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde, 19 inci maddede yazılı fiil ve hâllere ya da nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzer bir fiili işlediği sonucuna varırsa, yani disiplinsizliğin söz konusu olduğunu tespit ederse, bu kişiye hizmet yerini terk etmeme cezasını verebileceği gibi dilerse ilgiliyi disiplin kuruluna sevk ederek cezasının disiplin kurulu tarafından verilmesini de isteyebilecektir. Yeni bu ceza hem disiplin kurulları tarafından hem de disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır(md. 8).

7. CEZANIN VERİLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN YASAL KOŞULLAR:

İlgiliye verilecek olan hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasının tebliğ ile yürürlük kazanacağı ve sonuçlarını bu aşamadan sonra doğuracağı açıktır. Ancak bundan önce yasa da belirtilen şu koşullara dikkat etmek gerekir:

a. Disiplinsizliğin oluşması ve disiplin cezalarının niteliği: Hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren fiil ve haller, tanımlarında ayrıca belirtilmemiş ise (örneğin sadece kasden işlenebileceği yönünde), kasden veya taksirle işlenebilir(md. 4/1). Keza bir fiilin hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını ile birlikte başka bir disiplinsizliği de oluşması durumunda, ağır olan disiplin cezası verilir. Ancak barış zamanında gemilerde işlenen suçlar için verilebilecek olan oda hapsi hariç, bir ağır ceza söz konusu olamayacağından, ilgiliye yine hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezası verilebilecektir(md. 4/2). Hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren bir fiil veya halin, diğer kanunlar kapsamında idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile bu Kanun kapsamında hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasının verilmesine engel teşkil etmez(md. 4/3).

b. Subay, astsubay ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilecek olan hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezası, disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilir: Subay, astsubay ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezası, hem disiplin kurulları tarafından hem de disiplin amirleri tarafından verilebilen bir cezadır(md. 11/2).

c. Hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren 19 uncu maddede yazılı disiplinsizlikleri veya benzerlerini işleyen erbaş ve erlere, hizmetten men cezasının verileceği: Erbaş ve erlerin, Kanunun hizmet yerini terk etmeme cezasını gerektiren 19 uncu maddesinde yazılı fiil ve hâller ile nitelik ve ağırlıkları itibarıyla bunlara benzer olanları işlemiş olmaları durumunda, bunlara disiplin kurulları tarafından yedi günden az olmamak üzere on beş güne kadar bu süre dâhil olacak şekilde, hizmetten men cezası¹¹ verilecektir.

d. Disiplin amirinin hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını vermeme yetkisi yoktur: Kanunun 14/3 ve 27/2 nci maddelerinde disiplin amirlerinin, sadece uyarma, kınama ve hizmete kısmi süreli devam cezalarını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren fiil ve haller, disiplin amiri tarafından cezasız bırakılamaz.

¹¹ Hizmetten men cezası; disiplinsizlik yapan erbaş ve erin, bozulan disiplinin yeniden tesis edilmesi amacıyla günlük hizmetten uzaklaştırılmasıdır. Ceza alan erbaş ve erler, ceza süresince mesai çizelgesindeki eğitim faaliyetlerine iştirak ettirilmezler; ancak müşterek idari vazifelerin ifasında veya ihtiyaç duyulan askeri hizmetlerde görevlendirilebilirler(TSK.Dis.K. 26/4). Ancak disiplin amirleri, erbaş ve erin olumlu hizmet ve disiplin safahatı göz önüne alarak, hizmetten men cezası verilmesini gerektiren disiplinsizliklere yetkisi dâhilindeki izinsizlik veya ilave hizmet yükleme cezalarından birisini de verilebilir. Bu durumda, erbaş ve erler disiplin kuruluna sevk edilmezler(TSK.Dis.K. 27/3).

e. Hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren hallerde, bir alt ceza olarak aylıktan kesme cezası verilmesi: Kanununun 14/2 nci maddesinde yer alan ve ilgilinin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak kendisine bir derece hafif ceza uygulamasına ilişkin hükmün, ilgiliye hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren hallerde bir derece hafifi olan aylıktan kesme cezası verilmek suretiyle uygulanması gerekir.

f. Hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren hallerde, bir derece ağır ceza olarak oda hapsi cezası verilmesi: Hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren hallerde, disiplinsizliğin işlendiği tarihten geriye doğru, iki yıl içinde aynı disiplinsizlikten dolayı disiplin cezası alınmış olması veya bir yıl içinde hizmet yerini terk etmeme (HYTE) cezasını gerektiren başka disiplinsizliklerden dolayı iki defa ceza alınmış olması hâllerinde, bir derece ağır ceza (oda hapsi cezası) verilmesi sadece seferberlik ve savaş durum ile barış zamanında karasuları dışında bulunan gemilerde işlenen fiiller için mümkündür(md. 14/1).

g. Hizmet yerini terk etmeme cezasını gerektiren fiil ve hallerin varlığı halinde yapılacak disiplin soruşturması veya tahkikatın adli soruşturma veya kovuşturmadan bağımsız olduğu: Hizmet yerini terk etmeme cezasını gerektiren bir disiplinsizliğinden dolayı ilgili hakkında yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5).

h. Zamaşımı yönünden: Hizmet yerini terk etmeme cezasını gerektiren disiplinsizliğin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez(md. 39/1).

i. Savunma alınması koşulu: Ayrıca, Kanununun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen istisna haricinde disiplin amirleri tarafından savunma alınmadan hizmet yerini terk etmeme cezası da verilemez(md. 40/1). Disiplin kurullarında yapılan

tahkikatlarda, fiilin disiplin amiri tarafından öğrenilmesinden itibaren altı ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez(md. 40/2).

i. Hizmet yerini terk etmeme cezasına itiraz usulü: Disiplin amirleri tarafından verilen hizmet yerini terk etmeme cezasına karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin amirine yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez ise ceza kesinleşir(md. 41/1). İtiraz, yetkili üst disiplin amiri tarafından üç iş günü içinde karara bağlanır. İlave inceleme yapılmasının gerekli olduğu durumlarda bu süre bir katına kadar uzatılabilir(md. 41/3). İtiraz haklı görülürse, itirazı inceleyen üst disiplin amiri verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilir. İtiraz haklı görülmez ise ret olunur. Karar itiraz edene tebliğ edilerek kesinleşir(md. 41/4).

j. Hizmet yerini terk etmeme cezasına karşı yargı yoluna başvurma hakkı: TSK.Dis.K.nun “Yargı denetimi” başlıklı maddesinin 1 inci fıkrasına göre, subay, astsubay, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından barış zamanında verilmiş olan aylıktan kesme, hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezalarına karşı idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği öngörülmüştür. Keza yüksek disiplin kurulları tarafından verilen Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezalarına karşı da yargı yolu açıktır. Dava açma süresi ise, cezanın kesinleşmesinden itibaren başlar. Ancak Türk karasuları dışındaki gemilerde verilen cezalarda, dava açma süresi geminin bağlı bulunduğu üsse/limana dönmesiyle başlar(md. 43/2).

VII - ODA HAPSİ CEZASI:

Maddenin altıncı fıkrasında oda hapsi cezasının verilebileceği durumlar ile usul ve esasları belirtilmiştir. Oda hapsi cezası barış zamanında tek bir istisna haricinde kaldırılmıştır.

Bu istisna ise, karasuları dışında bulunan gemilerde işlenen disiplinsizlikler kapsamında oda hapsi cezasının verilmesine imkân tanınmasıdır. Bunun yanında; oda hapsi cezasının savaş ve seferberlik gibi olağanüstü dönemlerde askeri hizmetin ve disiplinin tesisi adına gerekli ve önemli olduğu gözönüne alınarak, hem disiplin amirleri hem de disiplin kurulları tarafından verilebilmesine imkân sağlanmıştır. Savaş ve seferberlik hâlinde hangi tür disiplinsizlikler için hangi makam tarafından ve ne kadar süre ile oda hapsi cezası verilebileceği bu fıkranın (a)

bendinde belirtilmiştir. Bu kapsamda; savaş zamanında işlenen disiplinsizliklerde amirlerin, isterlerse Kanunda o disiplinsizlik için gösterilmiş disiplin cezasını verme, isterlerse de oda hapsi cezasını verme gibi seçimlik bir hakları olduğu kabul edilmiştir./Barış zamanında ise, karasuları dışındaki gemilerde görevli olan subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erlere sadece gemi komutanı tarafından oda hapsi cezası verilebilecektir. Oda hapsi cezasının barışta her türlü disiplinsizlik için verilmesi öngörülmemiştir. Sadece, gemi karasuları dışındayken işlenen ve Kanunda hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılması öngörülen disiplinsizlik hâllerinde oda hapsi cezası verilebilecektir. Barış zamanında oda hapsi verilebilecek disiplinsizliklerde, disiplin amirinin oda hapsi cezası verme yetkisi seçimliktir. Yani isterse oda hapsi cezası yerine hizmet yerini terk etmeme cezası verebilecektir./Savaş ve barış zamanlarında bu cezanın yerine getirilebilmesi için hapis odalarının teşkil edilmesi ve cezanın yerine getirilmesi esnasında subay, astsubay, (..), uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erlerin emir veremeyecekleri ve genel hizmette kullanılmayacakları da belirtilmiştir(Madde Gerekçesi).

1. GENEL AÇIKLAMA:

Maddenin altıncı fıkrasında oda hapsi cezasının verilebileceği durumlar ile usul ve esasları belirtilmiştir. Altıncı fıkra metninde, oda hapsi cezasının hangi hallere verileceği ile yerine getirilmesine ilişkin usul ve esaslar gösterilmiştir.

Buna göre oda hapsi cezası, sadece seferberlik ve savaş zamanında Kanunda belirlenmiş bütün disiplinsizlik hallerinde disiplin amirleri ya da disiplin kurulları tarafından ve barışta ise sadece karasuları dışındaki gemilerde işlenen ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için gemi komutanı tarafından verilebilir.

Oda hapsi cezası barış zamanında tek bir istisna haricinde kaldırılmıştır. Bu istisna ise, karasuları dışında bulunan gemilerde işlenen disiplinsizlikler kapsamında oda hapsi cezasının verilmesine imkân tanınmasıdır. Madde gerekçesinde, oda hapsi cezasının savaş ve seferberlik gibi olağanüstü dönemlerde askeri hizmetin ve disiplinin tesisi adına gerekli ve önemli olduğu gözönüne alındığından, hem disiplin amirleri hem de disiplin kurulları tarafından verilebilmesine imkân sağlandığı ifade edilmiştir.

Oda hapsi cezasının barış zamanında kaldırılması konusunda ilgili olarak Kanunun genel gerekçesinde de şunlar ifade edilmiştir:

“Türk Silahlı Kuvvetleri personeli hakkında uygulanan disiplin hükümleri; 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu ile 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkındaki Kanunda dağınık biçimde düzenlenmiştir. Bu mevzuatta disiplin amirleri veya disiplin mahkemelerince personele oda veya göz hapsi cezası verilmesine imkân tanıyan düzenlemeler de yer almaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri personeli hakkında uygulanan disiplin hükümleri, değişik tarihlerde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) nezdinde dava konusu olmuş, özellikle asker kişilere verilen oda hapsi cezalarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Bu kapsamda AİHM;

a)Askeri Ceza Kanununun 162 ila 191 inci maddeleri uyarınca hakkında disiplin amiri tarafından oda hapsi cezası verilen asker kişilerin başvurularını kabul ettiği Darıcı-Türkiye (2005) ve Polatlı-Türkiye (2011) davalarında, kişinin özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği,

b)477 sayılı Kanun uyarınca disiplin suçu işleyen ve disiplin mahkemesince oda hapsi cezasıyla cezalandırılan asker kişinin başvurusunu kabul ettiği Bayrak-Türkiye (2007) davasında da adil yargılanma hakkının ihlal edildiği,

gerekçeleriyle ülkemizi tazminata mahkûm etmiştir.

Disiplin hukukuna ilişkin sorunların, disiplin amirlerinin otoritesinde ve emir-komuta sisteminde zafiyet meydana getirmeden, değişen ve gelişen günümüz hukuk anlayışına uygun bir şekilde çözülmesi amacıyla hazırlanan Tasarı ile; (...)

d)AİHM kararları doğrultusunda, seferberlik ve savaş zamanı ile barış zamanında Türk karasuları dışında bulunan gemilerde işlenen disiplinsizlikler hariç oda hapsi cezası kaldırılmış,(..)

e)Oda hapsi cezasının kaldırılması nedeniyle, disiplin zafiyeti doğmaması için erbaş ve erlere verilecek hizmetten men cezasının askerlik hizmet süresinden sayılmayacağı esas benimsenmiş,(..)

Tasarı, yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde hazırlanmıştır.”

2. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ VE ANAYASA MAHKEMESİ'NİN ODA HAPSİ CEZASINA İLİŞKİN KARARLARI:

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 6413 sayılı TSK.Dis.K.nun kabulünden önceki dönemde, TSK.de verilen oda hapsi cezalarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hükümlerine aykırı olduğu yönünde çeşitli kararlar vermiştir. Esasen TSK.Dis.K. ile istisnalar haricinde oda hapsi cezasının kaldırılmasının altında da bu durum yatmaktadır ve bu keyfiyet Kanunun Genel Gerekçesinde açıkça vurgulanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); evvel emirde Engel vd./Hollanda kararında oda hapsi cezasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'ne aykırı bulmuştur.¹²

Daha sonra benzer şekilde, Türkiye ilgili başvurularında da oda hapsi cezasının AİHS.ne aykırı bulunduğu görülmektedir.¹³ Örneğin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Koç ve Demir v. Türkiye davasında Sözleşme'nin, 5§1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararda bununla ilgili olarak; *"Sonuç olarak, başvuruların tutukluluğu "yetkili bir Mahkeme tarafından verilen ceza hükmü gibi yasal bir tutukluluk olarak görülmemektedir.Bu nedenle, Mahkeme 5 § 1. maddesinin ihlali olduğu yargısına varmaktadır."* denilmiştir.

Bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin yakın yıllarda verdiği bir karardan da bahsetmek gerekir. Bu kararda, Başvurucu hakkında verilen oda hapsi cezasının, "yetkili bir mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet" kararı ile gerçekleşmemiş olması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine işaret edilmiştir.¹⁴

3. ODA HAPSİ CEZASININ VERİLME HALLERİ:

a. Barış zamanında bu cezanın verilebileceği hal:

¹² Aynı fikirde olmak üzere bkz. Işıklar, Celal: A.g.e., s.240

¹³ Bkz.Pulatl-İTürkiye Davası, 26.4.2011, Başvuru No: 07/38665; Koç ve Demir v./Türkiye Davası, 20.03.2012, Başvuru No: 08/26793

¹⁴ Yusuf Karabaş Başvurusu, 1. Bölüm, 15.4.2015, Başvuru No: 2013/1615

Barış zamanında, Türk karasuları dışındaki gemilerde görevli olan personele, sadece gemi komutanı tarafından oda hapsi cezası verilebilecektir.¹⁵ Oda hapsi cezasının barışta her türlü disiplinsizlik için verilmesi öngörülmemiştir. Sadece, gemi karasuları dışındayken işlenen ve Kanunda hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılması öngörülen disiplinsizlik hâllerinde gemi komutanı tarafından, 14 üncü maddede belirlenmiş esaslar çerçevesinde oda hapsi cezası verilebilecektir. Barış zamanında oda hapsi verilebilecek disiplinsizlikler de, disiplin amirinin oda hapsi cezası verme yetkisi seçimlidir. Yani isterse oda hapsi cezası yerine hizmet yerini terk etmeme cezası da verebilecektir.

5237 sayılı TCK.nun “Kanunun Uygulama Alanı” başlıklı Birinci Kitap, 2. Bölümünün “Yer bakımından uygulama” başlıklı 8 inci maddesinin 2 inci fıkrasının (a)

¹⁵ “Karasuları”, bir kıyı devletinin kara ülkesini çevreleyen ve uluslararası hukuka uygun olarak açıklara doğru belirli bir genişliğe kadar uzanan kıyı devletine ait deniz kuşağına verilen isimdir. Karasuları, kıyı devletinin ülkesini oluşturur. Bu alanda kıyı devletinin egemenliği esastır. Karasularının ülke parçasını oluşturmasının doğal bir sonucu olarak, uygulanan uluslararası hukuk, ayrıca, karasularının üstünde yer alan hava sahası ile altında bulunan deniz yatağı ve toprak altının da kıyı devletinin egemenliğine girdiğini kabul eder(Pazarıcı, Hüseyin: Uluslararası Hukuk, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, Ankara 2012, Turhan Kitabevi, s.262, 265 vd; Ayrıca bkz. Alsan, Zeki Mesud: Devletler Hukuku Dersleri, Ankara 1947, Milli Eğitim Siyasal Bilgiler Okulu Yayımı, s.216 vd.;). 20.5.1982 tarih ve 2574 sayılı Türk Karasuları Kanunu’nun 1 inci maddesine göre; Türk karasuları Türkiye ülkesine dahildir./Türk karasularının genişliği altı deniz milidir./Bakanlar Kurulu, belirli denizler için, o denizlerle ilgili bütün özellikleri ve durumları gözönünde bulundurmak ve hakkaniyet ilkesine uygun olmak şartıyla, altı deniz milinin üstünde karasuları genişliği tespit etmeye yetkilidir. Aynı Kanunun 2. Maddesine göre de; “Türkiye ile kıyıları bitişik veya karşılıklı olan Devletler arasında karasuları anlaşma ile sınırlandırılır. Bu anlaşma bölgenin bütün ilgili özellikleri ve durumları gözönünde bulundurularak, hakkaniyet ilkesine göre yapılır.” 4. Maddesi ise; “Esas hatların kara tarafında kalan sular ve körfez suları, Türk iç sularıdır. Daimi liman tesisleri kıyının bir parçası sayılır ve bu tesislerden en açıkta olanlarının kara tarafında kalan sular ve dış limanlar iç sulara dahildir.” Hükmünü havidir.

bendinde; Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında, (b) bendinde ise, açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla işlenen suçların Türkiye’de işlenmiş sayılacağı hükmolunmuştur. Keza (c) bendinde de, Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla, (d) bendinde ise, Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılacağı öngörülmüştür. Bu hüküm gereğince, Türk karasuları dışındaki gemilerde görevli olan personele bu kapsamda TSK.Dis.K.nun uygulanacağı açıktır.

b. Olağanüstü dönemlerde verilebilecek oda hapsi cezası.

Altıncı fıkranın a bendi ile; savaş ve seferberlik hâlinde¹⁶ hangi tür disiplinsizlikler için hangi makam tarafından ve ne kadar süre ile oda hapsi cezası verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda; savaş zamanında işlenen disiplinsizliklerde amirlerin, isterlerse kanunda o disiplinsizlik için gösterilmiş disiplin cezasını verme, isterlerse de oda hapsi cezasını verme gibi seçimlik bir hakları olduğu kabul edilmiştir. Buna göre, savaş ve seferberlik gibi olağanüstü dönemlerde, TSK.Dis.K.da belirlenmiş tüm disiplinsizlik hâllerinde disiplin amirleri tarafından ekli (1) sayılı çizelgeye göre oda hapsi cezası verilebilir. Keza, savaş ve seferberlik gibi olağanüstü dönemlerde, hizmet yerini

¹⁶ 4.11.1983 tarih ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu'na göre Seferberlik şöyle tanımlanmıştır: “Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir(Md. 3/1)”. Seferberlik halinin tanımı ise şu şekildedir: “Seferberlik faaliyetinin başlatıldığı gün ve saatten, kaldırıldığı güne kadar devam eden durumdur(3/4). 5.” Savaş ise, “Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir(3/5)”. Savaş Hali ise şöyle tanımlanmıştır: “Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığına ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur(Md. 3/6)”.

terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlik hâllerinde de, disiplin amirinin sevk etmesi durumunda disiplin kurulları tarafından on günden otuz güne kadar verilebilir.

Seferberlik: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir(2941 sayılı Sef.ve Svş. Hali K. 3/1); Ayrıca bkz: Any. 122/5, As.C.K. md.8; Seferberlikle ilgili hükümler için bkz: As.C.K. 55, 56, 59, 63-67, 73-75, 79, 87-91, 93, 94, 96, 100, 101, 105, 113, 119, 122, 131, 136, 148, 155

Savaş (Harp) hali: Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığına ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur (2941 S.Kn. 3/6), (Sef. ve Svş.Hl.Tüz. 2/R).

Savaş (Harp): Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir. (2941 S.K. 3/5), (Sef.ve Svş.HaliTüz. 2/P). Doktrinde savaş “*bir toplumun, bir ulusun veya devletler topluluğunun isteklerini diğer bir ulus ve devletler topluluğuna zorla kabul ettirmek amacıyla giriştikleri bir mücadele*” şeklinde tanımlandığı gibi “*uluslararası hukuk kurallarına uygun şekilde devletlerarasında yürütülen silahlı bir çatışma, bir çekişme*” olarak ta tanımlanmaktadır.¹⁷ Mülga 765 sayılı TCK.da harp zamanı tanımlanmış ve T.C.K.na göre harp zamanı tabirinde harp ilan edilmeksizin fiili muhasamat dahil olduğu gibi eğer harp vukua gelmişse seferberlik zamanının da dahil olduğu ifade edilmiştir(md. 173/2). Kaide olarak savaş resmen ilan edildiği tarihte başlar. Bununla ilgili kural, 1907 yılında imzalanan La Haye III Sayılı Sözleşmenin 1 nci maddesinde gösterilmiştir.¹⁸ Ancak, savaşın mutlaka bir ilandan sonra başlayacağı

¹⁷ Aslan, M, Yasin: “Savaş Hukukunun Temel Prensipleri”, TBB Derg, S.79, 2008, s.247, dn. 35, 36

¹⁸ Bkz: Silahlı Kuvvetler İçin Savaş Hukuku Bilgisi, Gnkur.Bşk.İlğı Basımevi, Ankara 1987, s.10.

kuralının kesin olduğu söylenemez. Diğer yandan her çatışma da savaş olarak değerlendirilemez. Çatışmanın nitelik ve niceliğine bakarak, basit bir sınır çatışması mı, yoksa gerçekten bir savaş mı olduğu değerlendirilebilir. T.C. Anayasası'na göre savaş ilanına T.B.M.M. yetkilidir(Any. md. 92). Bunun istisnası Any. md. 92/2 ve 2941 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinde gösterilmiştir.

4. CEZANIN İNFAZ YERİ:

Oda hapsi cezası; bu amaçla tahsis edilecek hapis odasında yerine getirilecektir. Hapis odalarının kapısında nöbetçi bulundurulur. Oda hapsi cezası alan personel, cezanın yerine getirilmesi süresince emir veremez ve genel hizmet yapamaz. Madde ile, savaş ve barış zamanlarında bu cezanın yerine getirilebilmesi için hapis odalarının teşkil edilmesi ve cezanın yerine getirilmesi esnasında subay, astsubay, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erlerin emir veremeyecekleri ve genel hizmette kullanılmayacakları da belirtilmiştir.

5. İDARİ İŞLEMLERE ETKİSİ VE SONUÇLARI:

Bu ceza da, personelin meslek yaşantısı içerisinde çeşitli sıkıntılara sebebiyet verir. Şöyle ki;

a. Kanunun 30/1 inci maddesinde; disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımlara ilişkin bilgi ve belgelerin, ilgililerin şahsi dosyalarına konularak muhafaza edileceği ve kayıt altına alınacağı öngörülmüş keza, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilen disiplin cezalarına ilişkin evrakın birer suretinin, personelin mensubu olduğu kuvvet komutanlıklarına gönderileceği hükmolunmuştur(md. 30/2).

b. Kanunun 30 üncü maddesinin 3. fıkrasında da, disiplin cezaları ve diğer idari yaptırımların personel hakkında yapılacak sicil, terfi, atama, ayırma, ilişik kesme, sözleşme feshi, özellikli görevlere seçim ve benzeri idari işlemlerde göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir.

d. Kaldı ki, Kanunun 21/1 nci maddesine göre, maddenin 1/a ve 1/b bentlerinde gösterilen durumlarda; disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edileceği ve

sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği de kural haline getirilmiştir.

e. Birinci fıkra kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ise, Kanunun ekindeki (2) sayılı çizelgeye göre yapılacaktır(md. 21/2). Kanuna Ek 2 sayılı çizelgede ise disiplin amiri tarafından oda hapsi cezasından dolayı 4, disiplin kurulu tarafından verilen oda hapsi cezasından dolayı da 4,5 disiplin ceza puanının düşüleceği ifade edilmiştir. Bu sebeplerle, oda hapsi cezasından verilmesi aşamasında amirlerin ve buna ilişkin fiil ve hallerin işlenmesi durumunda ilgili personelin son derece dikkat etmesi, mesleki geleceği açısından önem kazanmaktadır.

6. CEZANIN VERİLMESİNİ GEREKTİREN DURUMLARDA, DİSİPLİN AMİRİNİN HAREKET TARZI:

a. Seferberlik ve savaş durumunda: Maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek herhangi bir fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amiri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapacak(md.7) ve bunun sonucunda, personelin görevinin icrasında veya hâl ve hareketlerinde, Kanunun 15 ila 19 uncu maddelerinde ve ek 1 inci maddesinde cezaları öngören fiil ve hallere ya da nitelik ve ağırlıkları itibariyle bunlara benzer bir fiili işlediği sonucuna varırsa, yani disiplinsizliğin söz konusu olduğunu tespit ederse, bu kişiye Kanunda o fiil ve haller için öngörülen disiplin cezasını verebileceği gibi doğrudan oda hapsi cezasını da verebilir.

Disiplini amirinin burada seçimlik bir hakkından bahsedilebilir. Verilen bu cezanın karasuları dışında yerine getirilemeyen kısmı hizmet yerini terk etmeme cezası olarak yerine getirilir. Örneğin; Türk karasuları dışında bulunan bir savaş gemisinde görevli bir astsubay üstçavuşun, bu süre içinde gemide varolan bir harp malzemesini veya hizmete tahsis edilmiş bir askeri eşyayı kasıt, ihmal veya tedbirsizlik sonucu hasara uğrattığını ve böylece Kanunun 19/1-ç maddesinde yer alan hizmete mahsus eşyaya zarar vermek disiplinsizliğini işlediğini varsayalım. Bu durumda gemi komutanı tarafından (failin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliğini göz önüne alarak bir derece

hafif ceza uygulanmadığı ya da mahiyetini disiplin kuruluna sevk etmediği takdirde-md. 14/2, 3) doğrudan kendisine, Kanunun 19 uncu maddesinde öngörülen hizmet yerini terk etmeme cezasını verebileceği gibi, dilerse ilgiliye 12/6-b maddesi kapsamında ve 14 üncü maddede belirlenmiş esaslar çerçevesinde oda hapsi cezası da verebilecektir.

Ancak geminin yurtdışında bir başka ülkede ya da açık denizde seyir halinde olduğunu düşündüğümüzde, kendisine verilebilecek hizmet yerini terk etmeme cezasının tatbikinin zor olacağı da açıktır. Bu sebeple gemi komutanı doğrudan faille oda hapsi cezası verebilir. Gemi komutanı ilgiliye vereceği oda hapsi cezasını Kanuna ek 1 sayılı Çizelgede gösterilen yetkisi dahilinde kullanacaktır. Geminin Türk karasuları içine girdiği andan itibaren verilen cezanın infazında kalan kısım hizmet yerini terk etmeme cezası olarak çektirilecektir.

b. Failin disiplin kuruluna sevk etmesi: Seferberlik ve savaş zamanına mahsus olmak üzere, failin Bu Kanunda belirlenmiş tüm disiplinsizlik hâllerinde disiplin amirleri tarafından ekli (1) sayılı çizelgeye göre cezalandırılması mümkün olduğu gibi, Kanunun hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren 19 uncu maddesinde yazılı disiplinsizlikle bunların işlemesi durumunda, dilerse ilgiliyi disiplin kuruluna sevk ederek cezasının disiplin kurulu tarafından verilmesini de isteyebilecektir. Bu durumda disiplin kurulunun vereceği ceza, on günden otuz güne kadar oda hapsi cezasıdır.

Bu bağlamda olmak üzere oda hapsi cezasını verebilecek rütbe makamlar ile cezanın kimlere verilebileceği Ek 1 sayılı Çizelgede şu şekilde gösterilmiştir:

Cezayı verebilecek rütbe makamlar	Cezanın kimlere verilebileceği	Verilebilecek ceza miktarı
Uzm. J., Asteğmen, Teğmen, Astsb. Çvş., Astsb. Kd. Çvş.	Sb., Astsb., Uzm. J., Uzm. Erb., Söz. Erb. ve Er	Veremez
	Erb./Er	1 gün

Asts. Çvş. ve Astsb. Kd. Çvş. hariç astsubaylar ile üsteğmen ve yüzbaşı	Sb., Astsb., Uzm. J., Uzm. Erb., Söz. Erb. ve Er	1 gün
	Erb./Er	3 güne kadar
Bnb., Yb.	Sb., Astsb., Uzm. J., Uzm. Erb., Söz. Erb. ve Er	3 güne kadar
	Erb./Er	7 güne kadar
Albay	Sb., Astsb., Uzm. J., Uzm. Erb., Söz. Erb. ve Er	5 güne kadar
	Erb./Er	10 güne kadar
Tümg./Tüma., Tuğg./Tuğa.	Sb., Astsb., Uzm. J., Uzm. Erb., Söz. Erb. ve Er	7 güne kadar
	Erb./Er	12 güne kadar
Korg./Kora. ve üstü, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı	1. Sb., Astsb., Uzm. J., Uzm. Erb., Söz. Erb. ve Er	8 güne kadar
	Erb./Er	14 güne kadar

6. CEZANIN VERİLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMASI GEREKEN YASAL KOŞULLAR:

İlgiliye verilecek olan oda hapsi cezasının tebliğ ile yürürlük kazanacağı ve sonuçlarını bu aşamadan sonra doğuracağı açıktır. Ancak bundan önce yasa da belirtilen şu koşullara dikkat etmek gerekir:

a. Disiplinsizliğin oluşması ve disiplin cezalarının niteliği: Kanunun 12/6-a ve 12/6-b maddesinde belirtilen ve oda hapsi cezası verilebileceği koşulların vukubulması koşuluyla, bu cezanın verilmesine uygun fiil ve hallerin tanımında ayrıca belirtilmemiş ise (örneğin disiplinsizliğin sadece kasden işlenebileceği yönünde), disiplinsizlik konusu eylemin kasden veya taksirle işlenebileceği kabul edilecektir(md. 4/1).

b. Oda hapsi cezası ile birlikte başka bir cezayı gerektiren disiplinsizliğin söz konusu olması: Bir fiilin oda hapsi cezası ile birlikte başka bir disiplinsizliği de oluşturması durumunda, en ağır olan disiplin cezası verileceği, Kanunun 4/3 üncü maddesi amir hükmüdür. Oda hapsi cezasından daha ağır bir ceza söz konusu olmadığından, bu durumda dahi ilgiliye ancak oda hapsi cezası verilebilir.(Ayrıca bkz. md. 4/2). Oda hapsi cezasını gerektiren bir fiil veya halin, diğer kanunlar kapsamında idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile bu Kanun kapsamında oda hapsi cezasının verilmesine engel teşkil etmez(md. 4/4).

c. Oda hapsi cezasını gerektiren hallerde, bir alt derece ceza verilmesi: Kanunun 14/2 nci maddesinde yer alan ve ilgilinin olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak kendisine bir derece hafif ceza uygulamasına ilişkin hükmün; ilgiliye oda hapsi cezasını gerektiren hallerde bir derece hafifinin verilmesi suretiyle uygulanması mümkündür.

d. Subay, astsubay ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erlere verilecek olan oda hapsi cezası, disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilir: Subay, astsubay ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek oda hapsi cezası, Kanunun 12/6-a ve 12/6-b maddelerinde belirtildiği üzere, disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilir. Ancak, disiplin kurulları tarafından verilebilecek cezalar, Bu Kanuna göre hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizliklerin işlenmesi hâlinde söz konusudur ve sadece seferberlik ve savaş zamanında uygulanabilir(md. 12/6-a.2). Verilebilme süresi de on günden otuz güne kadardır. Disiplin amirleri tarafından verilebilecek oda hapsi cezaları ise, seferberlik ve savaş zamanında, Bu Kanunda belirlenmiş tüm disiplinsizlik hâllerinde, Kanuna ekli (1) sayılı çizelgeye göre verilebilir(md. 12/6-a.1). Barış zamanında ise, sadece Türk karasuları dışında bulunan gemilerde görev yapan

personeler, sadece buralarda bulunduğu süre içinde işledikleri ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için gemi komutanı tarafından, 14 üncü maddede belirlenmiş esaslar çerçevesinde verilebilir(md. 12/6-b).

e. Disiplin amirinin oda hapsi cezasını gerektiren bir olayda ceza vermeye yetkisi yoktur: Kanunun 14/3 ve 27/2 nci maddelerinde disiplin amirlerinin, sadece uyarma, kınama ve hizmete kısmi süreli devam cezalarını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla Kanunun 12/6 ncı maddesinde yazılı koşulların varlığı halinde, disiplin amiri oda hapsi cezasını vermek ya da seferberlik ve savaş zamanında 12/6-a.2 maddesindeki koşullar oluştuğu takdirde disiplin kuruluna sevk yetkisine haizdir.

Ancak barış zamanında gemi komutanı tarafından verilebilecek oda hapsi cezası seçimlik bir cezadır. Gemi komutanı, Türk karasuları dışında bulunan gemilerde görev yapan personeler, sadece buralarda bulunduğu süre içinde işledikleri ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için oda hapsi cezası verebileceği gibi ilgili personeli sadece hizmet yerini terk etmeme cezası ile de cezalandırabilir.

1076 sayılı Yedek Subaylar Kanununa tabi olan yedek subaylardan, barış zamanında Türk karasuları dışında bulunan gemilerde görev yapan personeler, sadece buralarda bulunduğu süre içinde işledikleri ve hizmet yerini terk etmeme cezası ile cezalandırılmayı gerektiren disiplinsizlikler için gemi komutanı tarafından verilebilecek oda hapsi cezasının karasuları dışında infaz edilen kısmı, TSK.Dis.K.nun 31/1 inci maddesi gereğince askerlik hizmetine dahil edilir(md. 31/1).¹⁹

f. Oda hapsi cezasını gerektiren fiil ve hallerin varlığı halinde yapılacak disiplin soruşturması veya tahkikatın adli soruşturma veya kovuşturmadan

¹⁹ Disiplin kurulları tarafından verilen cezaların idari etkileri TSK.Dis.K. Madde 31 – (1) Disiplin kurulları tarafından verilen hizmetten men cezası ile oda hapsi cezaları, yedek subaylar ile erbaş ve erlerin askerlik hizmet sürelerine eklenir ve bu kişiler o süre kadar geç terhis edilir. Hizmet süresini uzatma sonucunu doğuran cezalar ilgilinin askerlik şubesine bildirilir.

bağımsız olduğu: Oda hapsi cezasını gerektiren bir disiplinsizliğinden dolayı ilgili hakkında yapılan adli soruşturma veya kovuşturma, bu fiil hakkında disiplin soruşturması ve tahkikat yapılmasını, disiplin cezası verilmesini ve bu cezanın yerine getirilmesini engellemez(md. 5).

g. Zamanaşımı yönünden: Oda hapsi cezasını gerektiren disiplinsizliğin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez(md. 39/1).

h. Savunma alınması koşulu: Ayrıca, Bu Kanunun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen istisna haricinde disiplin amirleri tarafından savunma alınmadan oda hapsi cezası verilemez(md. 40/1). Disiplin kurullarında yapılan tahkikatlarda, fiilin disiplin amiri tarafından öğrenilmesinden itibaren altı ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez(md. 40/2).

i. Oda hapsi cezasına itiraz usulü: Disiplin amirleri tarafından verilen oda hapsi cezasına karşı, cezanın tebliğ edilmesinden itibaren iki iş günü içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir üst disiplin yazılı olarak yapılır. Süresi içinde itiraz edilmez ise ceza kesinleşir(md. 41/1). İtiraz, yetkili üst disiplin amiri tarafından üç iş günü içinde karara bağlanır. İlave inceleme yapılmasının gerekli olduğu durumlarda bu süre bir katına kadar uzatılabilir(md. 41/3). İtiraz haklı görülürse, itirazı inceleyen üst disiplin amiri verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilir. İtiraz haklı görülmez ise ret olunur. Karar itiraz edene tebliğ edilerek kesinleşir(md. 41/4).

j. Oda hapsi cezasına karşı yargı yoluna başvurma hakkı: Kanunun“Yargı denetimi” başlıklı 43 üncü maddesinin 1 inci fıkrasına göre, subay, astsubay, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından barış zamanında verilmiş olan aylıktan kesme, hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezalarına karşı idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği

öngörölmüştür. Keza yüksek disiplin kurulları tarafından verilen Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezalarına karşı da yargı yolu açıktır. Dava açma süresi ise, cezanın kesinleşmesinden itibaren başlar. Ancak Türk karasuları dışındaki gemilerde verilen cezalarda, dava açma süresi geminin bağlı bulunduğu üsse/limana dönmesiyle başlar(md. 43/2).

NOT: Silahlı Kuvvetlerden ayırma disiplin cezası; 13 üncü maddenin açıklamasında ayrıca düzenlenmiş olmakla, o madde kapsamında ayrı bir çalışma konusu olacaktır